

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAJA ČEKRLIČ

mentorica: doc. dr. Valentina Hlebec

somentor: red. prof. dr. Ivan Bernik

**VPLIV SPOLA NA ODNOS DO SPOLNOSTI PRI
SLOVENSKIH SREDNJEŠOLCIH**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

Kazalo

1	Uvod	3
2	Spolnost	5
2.1	Želja po spolnosti	7
2.1.1	<i>Erotična ljubezen</i>	8
2.2	Romantična ljubezen oz. Ideologija zaljubljenosti	8
2.2.1	<i>Razlika med moškimi in ženskami</i>	10
2.3	Sotočna ljubezen	10
2.4	Plastična spolnost	11
2.5	Spolnost brez ljubezni	12
2.6	Spolnost v modernosti	13
2.7	Mladostniška spolnost	14
2.7.1	<i>Prvi spolni odnos</i>	16
2.7.2	<i>Število spolnih partnerjev</i>	19
2.7.3	<i>Kontracepcija</i>	19
2.7.4	<i>Razlogi za spolne odnose pri mladostnikih</i>	21
2.7.5	<i>Vplivi na odločitev mladih za spolne odnose</i>	22
3	Metodološka izhodišča	24
3.1	Vzorec	24
4	Analiza	25
4.1	Hipoteze	25
4.1.1	<i>Prva hipoteza</i>	25
4.1.2	<i>Druga hipoteza</i>	26
4.1.3	<i>Tretja hipoteza</i>	26
4.2	Operacionalizacija	28
4.2.1	<i>Spolno vedenje</i>	28
4.2.2	<i>Spolna izkušnost</i>	28
4.2.3	<i>Odnos do spolnosti</i>	28
4.3	Problemi in cilji analize	29
4.4	Opis vzorca	29
4.5	Opis statistične metode	31
4.6	Predstavitev in interpretacija rezultatov	32
4.6.1	<i>E1: Ali ste že imeli prvi spolni odnos?</i>	32
4.6.2	<i>E1x: Koliko ste bili stari ob prvem spolnem odnosu?</i>	33
4.6.3	<i>F13: Koliko je skupno število tvojih spolnih partnerjev?</i>	34
4.6.4	<i>F14: Kolikokrat misliš, da si imel/-a spolne odnose?</i>	35
4.6.5	<i>E22: Ali boš pri prvem bodočem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo. Če ja, katero?</i>	36
4.6.6	<i>E8: Ali si pri prvem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo. Če ja, katero?</i>	37
4.6.7	<i>Razlike med uporabo kontracepcijskega sredstva pri prvem bodočem spolnem odnosu in pri prvem spolnem odnosu</i>	39

4.6.8	<i>E19: Kdo misliš, da bo prevzel pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu?</i>	40
4.6.9	<i>E5: Kdo je prevzel pobudo pri prvem spolnem odnosu?</i>	41
4.6.10	<i>Razlike med prevzemom pobude pri prvem bodočem spolnem odnosu in prevzemom pobude pri zadnjem spolnem odnosu.</i>	42
4.6.11	<i>E23: Kakšni bodo tvoji občutki pri prvem bodočem spolnem odnosu?</i>	42
4.6.12	<i>E9: Kakšni so bili tvoji občutki ob prvem spolnem odnosu?</i>	43
4.6.13	<i>Razlike med občutki ob prvem bodočem spolnem odnosu in občutki ob prvem spolnem odnosu.</i>	44
4.6.14	<i>E21: Več razlogov je, zakaj dekle prvič spi s fantom. Kako si predstavljaš, da bo pri tebi?</i>	45
4.6.15	<i>E7: Več razlogov je, zakaj dekle spi s fantom. Kako je bilo pri tebi pri prvem spolnem odnosu?</i>	46
4.6.16	<i>Primerjava med razlogi za prvi bodoči spolni odnos in prvi spolni odnos ...</i>	46
5	Zaključek	48
6	Literatura	52

1 Uvod

Človeška spolnost je zelo širok in raznolik pojem, ki ga ni moč jemati zlahka. Spolnost je univerzalna vsem živalskim vrstam. Za proučevanje živalske spolnosti bi zadostoval biološki pristop, a ljudje se v svojem dožemanju spolnosti razlikujemo od živali. Človeške spolnosti se ne da pojasniti zgolj iz biološkega vidika. Potreben je globlji sociološki vpogled, da pojasnimo tudi njen družbeni vidik.

Človeško spolnost lahko razumemo kot del družbenega življenja ljudi, ki ga vodijo pravila, in družba je tista, ki vpliva na spremembe spolnosti. Glede na dejstvo, da spremembe v spolnosti prinašajo mladostniki, se mi zdi potrebno osvetliti še posebej mladostniško spolnost. Mladi so torej znanilci sprememb v spolnosti, pri njih pridejo te spremembe najprej do izraza. Spomnimo se samo spolne revolucije konec 60. in v začetku 70. let prejšnjega stoletja, ko so mladi popolnoma depersonalizirali spolnost in jim je rabila le še kot oblika zabave. Spolnost je postala le oblika rekreacijske aktivnosti. Dejstvo je, da se spolnost, dožemanje spolnosti ter predstave o njej s časom spreminjajo. Včasih tudi zelo drastično. Spolnost se torej, med drugim, spreminja tudi zaradi družbenih dejavnikov.

Ljudje se vsak dan odločajo glede spolnosti, zato je pomembno razumeti, kakšna so njihova pričakovanja in kaj vpliva na njihovo izbiro. Težavni prehod iz otroštva v zrelo dobo, ki ga spremljajo telesne spremembe in prebujenje telesnih potreb, vzbuja logično zanimanje za spolno življenje, zato bom v tej diplomski nalogi preiskovala, kako spol vpliva na odnos mladostnikov do spolnosti. To se mi zdi pomembno predvsem zato, ker so odločitve glede spolnosti pri adolescentih bolj kompleksne in pomembne, saj imajo velik vpliv na njihovo nadaljnje spolno življenje.

Kot izhodiščno točko svoje diplomske naloge sem vzela raziskavo Mladi in AIDS (Bernik, 2000), ki je raziskovala spolnost slovenskih srednješolcev. V svoji diplomski nalogi bom poskušala pojasniti, kako spol vpliva na odločitve slovenskih srednješolcev glede spolnosti, in primerjati, kakšna so pričakovanja in realnost pri prvih spolnih odnosih

slovenskih adolescentov ter zakaj prihaja do razlik pri obeh. Bolj natančno bom poskušala raziskati, kako spol anketirancev vpliva na to, ali so spolni odnos že imeli ter koliko spolnih odnosov in spolnih partnerjev so imeli. V Sloveniji je povprečna starost pri prvem spolnem odnosu 15.5 let (Bernik, 2000). Povprečno so moški mlajši, ko doživijo svojo prvo spolno izkušnjo. Očitno je, da je spol pomembna spremenljivka, saj vpliva na večino stvari, povezanih s prvimi spolnimi odnosi. Glede na to, da imajo moški spolne odnose prej, bi bilo pričakovati, da imajo zaradi tega tudi več spolnih partnerjev in bolj pogoste odnose. Prav tako se mi zdi pomembno raziskati, zakaj prihaja do razlik pri pričakovanjih mladih, kakšen naj bi bil prvi bodoči spolni odnos, in med dejanskim stanjem pri prvem spolnem odnosu.

2 Spolnost

Mogoče se na prvi pogled zdi, da je spolnost zasebna stvar, ki je bolj odvisna od hormonov in biologije kot pa od družbe. Samo zdi se, kot da je spolnost le želja po reprodukciji lastne vrste. Mogoče to velja za spolnost na osnovnem nivoju, a spolnost je še veliko več. Nepogrešljivo je povezana tudi z družbo, kajti družba nas uči, kako postati ljudje, in sicer skozi socializacijo, ki je »proces, v katerem se posamezniki naučijo kulture svoje družbe...« (Haralambos, 1999: 12).

Pomemben del socializacije je tudi spolna socializacija posameznika, ki vpliva na to, da imamo določene vrednote in odnos do spolnosti, ter da se v skladu s tem obnašamo na neki pričakovani način. Spolna socializacija nas nauči, kaj je v spolnosti sprejemljivo vedenje in kaj nesprejemljivo. Ker je socializacija družbeni proces, prihaja v različnih družbah do razlik v spolnem vedenju. Družba torej preko procesa socializacije vpliva na vsak vidik posameznikovega vedenja, tudi na spolni.

Družba tako vpliva na razvoj posameznikovih spolnih skript, ki delujejo kot navodila za posameznikovo spolno vedenje. »Spolne skripte določajo, s kom imajo posamezniki spolne odnose, kje in kdaj te spolne odnose imajo, kaj v spolnosti počnejo in zakaj počnejo spolne stvari.« (Laumann, 1994: 6).

Za Laumanna je le del spolnosti odvisen od posameznika, bolj kot to pa posameznikovo spolno vedenje določa kultura, v katero je bil socializiran, posameznikova interakcija s spolnimi partnerji in ovire, na katere naleti (Laumann, 1994).

Spolnost je predvsem družbeni pojav, saj vključuje najmanj dva posameznika, ki sta med seboj v nekakšnem odnosu, ki vključuje: »... pregovarjanje in medsebojen vpliv, občutke pričakovanja in kompromisa. Spolnost je kot tekmovanje, a tudi sodelovanje.« (Laumann, 1994: 5). Spolno partnerstvo je temelj odnosa med partnerjema.

Kammeyer meni, da je spolnost osnovna človeška značilnost, da je spolno vedenje univerzalno, da ga najdemo v vsaki družbi ter da je spolno vedenje na svojem najbolj osnovnem nivoju tako fizično kot psihično dejanje (glej Kammeyer, 1997: 191).

Haavio-Mannila definira spolnost kot »... vedno navzoč vidik posameznikovega življenja, premikanja in govorjenja.« (Haavio-Mannila, 2002: 2). To pomeni, da je zanjo človeška spolnost nekaj, kar je v vsakem posameznikovem dejanju, v vsem, kar počne.

Weeks pravi, da je v vseh kulturah, še posebej pa na zahodu, navzoča domneva, da je spolnost tista, ki definira naše bitje. Preko te domneve »dojemamo sami sebe kot resnične ljudi, daje nam naše identitete, naš občutek o sebi... « (Weeks, 2003: 3). Spolnost je tista, ki nas definira kot moške ali ženske, kot normalne ali nenormalne, kot naravne ali nenaravne.

Brajša definira spolnost kot »specifičen odnos med ljudmi, posebno obliko komunikacije med njimi...« (Brajša, 1982: 123). Za Brajšo mora biti spolnost v partnerskem odnosu odnosna, kar pomeni, da se morajo partnerji preko spolnosti srečevati kot celostne človeške osebnosti, ne pa samo njihovi spolni organi. Spolnost torej ni eksplicitno fizična. Da bi se v partnerskem odnosu dosegla odnosna spolnost, pa je potrebna iskrena (ne)verbalna komunikacija. Komunikacija v tem primeru rabi temu, da se partnerja med seboj informirata o svojih (spolnih) željah in potrebah. Brajša med drugim tudi loči med spolnostjo kot odnosom, spolnostjo kot komunikacijo ter spolnostjo kot obrambnim mehanizmom. Pomembno pri vseh treh vrstah spolnosti pa je, da gre za interakcijo med dvema posameznikoma.

Spolnost je nepogrešljivo vpeta v življenje ljudi, tako da vpliva na vse vidike posameznikovega življenja, saj zajema njegovo bit. Skozi spolnost se učimo tudi drugih stvari, ki jih potrebujemo, da lahko normalno funkcioniramo v vsakdanjem življenju, da se naučimo družbenega vedenja. Kot se je temu primerno izrazil Jeffrey Weeks: »Od nas

je pričakovano, da skozi svojo spolnost najdemo sami sebe in svoje mesto na svetu.« (Weeks, 2003:3).

Skupno vsem tem definicijam človeške spolnosti je, da je družbeni pojav. Torej ni odvisna izključno le od bioloških dejavnikov oz. človeške želje po reprodukciji, saj je znano, da obstajajo spolne aktivnosti, katerih cilj ni reprodukcija. Spolnost je naučena v procesu socializacije in je družbeno determinirana. Za spolnost je bistveno, da predstavlja neki odnos med ljudmi, torej so ljudje v omrežju odnosov, predstavlja diado – odnos med dvema posameznikoma (lahko tudi med več posamezniki), ki sta (so) med seboj v interakciji. Spolnost torej ne more obstajati samostojno, zanj sta potrebna najmanj dva posameznika, ki sta v odnosu.

2.1 Želja po spolnosti

Spolnost je nepogrešljivo vpeta v vsak vidik posameznikovega življenja in je tako vpeta tudi v ljubezen. Partnerja, ki se ljubita, čutita tudi potrebo po fizičnem izkazovanju svoje ljubezni skozi spolnost, ki je temelj partnerskega odnosa.

Ker je spolnost temelj odnosa med partnerjema, je seveda za to potrebna tudi želja, da do nje pride. Spolnost se pojavlja v stabilnih diadah med partnerjema in je neločljivo povezana s pojavom ljubezni, čeprav sta si lahko pojma v pomenskem smislu popolnoma nasprotna. V želji po spolnosti in zadovoljevanju teh želja naj bi se izražala tudi ljubezen med partnerjema. Če se med partnerjema razvije ljubezen, potem je želja po spolnosti med tema partnerjema nekaj, kar iz tega logično izhaja. Scruton pravi, da »želja in dejanja, ki izražajo in zadovoljijo (spolnost), lahko izražajo tudi ljubezen...« (Primorac po Scruton, 2002: 41). Posameznik torej čuti, da spolnost izraža erotično ljubezen. Torej je spolnost tista, ki spodbudi ljubezen, da se začne razvijati.

2.1.1 Erotična ljubezen

Raziskovalci, ki so se ukvarjali s pojavom strastne ljubezni, pogosto uporabljajo pojma amour passion in spolno poželenje kot zamenjavi eno za drugo. Čeprav bi bilo spolno poželenje mogoče bolje definirati kot hrepenenje po spolni združitvi.

Giddens loči romantično ljubezen od amour passion, čeprav naj bi ravno iz nje romantična ljubezen izhajala. Giddens meni, da je amour passion »...nekaj, kar izraža splošno povezanost med ljubeznijo in spolnim razmerjem« (Giddens, 2000: 44). Zaradi tega razloga si amour passion in romantična ljubezen delita nekatere lastnosti. Tipično za romantično ljubezen je dejstvo, da ljudje svojega partnerja, ki ga ljubijo, idealizirajo. To je ljubezen bolj na duševni ravni, medtem ko je amour passion ljubezen, ki se zgodi nepričakovano in je nepogrešljivo povezana s poželenjem in spolnostjo.

Hatfield in Rapson definirata strastno ljubezen kot »... stanje silovitega hrepenenja po združitvi z drugim.« (Hatfield in Rapson, 1993: 67). Takšna ljubezen je nepogrešljivo povezana z občutki izpolnitve in navdušenja. Ti občutki medsebojne vpetosti v partnerja so lahko zelo intenzivni. Tudi do takšne mere, da posameznik ali oba partnerja začneta zanemarjati svoje vsakdanje dolžnosti.

Seveda pa je strastna ljubezen nepogrešljiv del romantične ljubezni. Amour passion je celo starejša od romantične ljubezni. V poznem 18. in 19. stoletju se je poleg strastne ljubezni pojavila romantična ljubezen.

2.2 Romantična ljubezen oz. Ideologija zaljubljenosti

Ljubezen je pomembna, ne samo za posameznike, ampak za družbo kot celoto, saj je »jezik«, razumevanje in vedenje, preko katerega organiziramo našo spolnost in naša življenja. Romantična ljubezen je fenomen zahodne družbe.

Ljubezen je najpomembnejše čustvo, ki je usmerjeno k drugim osebam. Eden od temeljev čustva ljubezni je tudi spolni motiv, ki pa tudi zdaleč ni edini. Čustvo ljubezni se izraža tudi v drugih potrebah in željah, ki so povezane s spolnimi potrebami. Kot pravi Rot: »Hkrati s seksualnim motivom se v ljubezni izražajo tudi številni drugi, za človeka pomembni motivi.« (Rot, 1973; 194).

Mary Evans je mnenja, da se je razumevanje ljubezni, ki je dovolilo racionalen diskurz o človeških odnosih, začelo v času razsvetljenstva, a je bilo kasneje povezano in nadomeščeno z ideologijo romantične ljubezni. Namesto da bi emancipirala človeško razumevanje in vedenje, pa je romantična ljubezen posameznike ujela v zanko ozkih in pogosto negativnih pričakovanj in teženj. Po mnenju Evansove je »romantična ljubezen eno najbolj jalovih človeških odnosov« (Evans, 1999: 265). Na koncu 19. stoletja so ženske začele pridobivati večjo spolno vlogo v pogovorih v zakonskem življenju. Koncept individualizma je skupaj z idealom romantične ljubezni dosegel svoj vrhunec v 19. stoletju. To je čas, ko so se po Evansovi začele težave z romantiko. Romantična ljubezen kot takšna je obstajala že od nekdanj (Mary Evans navaja primer Romea in Julije), razvilo pa se je pričakovanje, da je romantična ljubezen nepogrešljiv del zakonskega življenja. Čeprav je ideologija romantične ljubezni dala ženskam večjo avtonomijo in izbiro zakonskega partnerja, pa je sprožila tudi nerealna pričakovanja.

Čeprav sta spolnost in poželenje navzoča pri ljudeh že od nekdanj, pa se je po Giddensu diskurz o romantični ljubezni začel ob koncu 18. stoletja. Pojav romantične ljubezni povezuje s pojavom romanov, v katerih so bili opisovani ideali romantične ljubezni. V tistem času ideal romantične ljubezni v romanih ni predstavljal enakopravnega odnosa med partnerjema v odnosu, ampak so bile ženske običajno ločene v sfero materinstva in ženskosti. Junakinje v zgodnjih ljubezenskih romanih pa so bile običajno ločene od domače sfere in kot take bolj svobodne in neodvisne. Romantična ljubezen je dala pomen medsebojnemu odnosu med partnerjema (glej Gauntlett, 2002).

Romantično ljubezen pojasnjuje Lindholm s tremi osnovnimi oblikami družb:

1. romantična ljubezen v hierarhičnih in notranje tekmovalnih družbah, kjer se zakoni sklepajo na političnih osnovah in so odnosi, ki temeljijo na romantični ljubezni, skoraj vedno povezani s prešuštvom in pogosto brez spolnih odnosov (imperialistični Rim);
2. romantična ljubezen v individualističnih, fragmentiranih in fluidnih družbah, kjer sta ljubezen in zakonska zveza kompatibilna pojma;
3. romantična ljubezen v visoko strukturiranih neharmoničnih družbah, kjer je romantična ljubezen med posamezniki pretrgana zaradi vnaprej dogovorjenih zakonov (Indija, JV Azija) (Lindholm, 1999: 243-264).

2.2.1 Razlika med moškimi in ženskami

Ženske gledajo na romantično ljubezen kot na naložbo v prihodnost. Raziskave Sharon Thompson v poznih 80. letih prejšnjega stoletja so pokazale, da »...romantična ljubezen usmerja spolnost v pričakovano prihodnost.« (Giddens, 2000: 56). Ženske na spolnost gledajo kot na nekaj, kar jim bo pomagalo priti do končnega cilja – končnega ljubezenskega razmerja s »tistim pravim«.

Razvoj romantične ljubezni pa ni popolnoma obšel moške, ampak je na njih vplival prav toliko kot na ženske, a drugače. »Moški so že od nekdaj potlačili povezavo med romantično ljubeznijo in intimnostjo, zaljubljenost pa je ostala tesno povezana z dostopom do žensk...« (Giddens, 2000: 65). Tisti moški, ki jih je romantična ljubezen preveč prevzela, veljajo v družbi za romantike, kar ima pri moških v moderni družbi negativno konotacijo.

2.3 Sotočna ljubezen

Romantično ljubezen je v moderni družbi v drugi polovici 20. stoletja začela vse bolj izpodrivati t.i. sotočna ljubezen, ki jo Giddens definira kot »... to, da se odpremo nekemu drugemu«. (Giddens, 2000: 67). Razlika med romantično ljubeznijo in sotočno ljubeznijo

je ta, da se romantična ljubezen vedno osredotoči le na eno osebo, ki je »tista prava«, medtem ko je sotočno ljubezen mogoče realizirati v enem ali več razmerjih med partnerjema. Serijska monogamija je torej direktna posledica sotočne ljubezni.

Medtem ko romantična ljubezen posledično pelje ženske v podrejenost in odvisnost (predvsem od moških) ter jim podaja nalogo matere v zakonu, pa sotočna ljubezen pomeni enakopravnost partnerjev. Sotočna ljubezen je prvič dosegla, da je temelj za vzdrževanje partnerskega razmerja to, da partnerja drug drugemu dajeta užitek. Takšna sotočna ljubezen bo trajala toliko časa, kolikor bosta oba partnerja dobivala užitke in jih dajala drug drugemu.

Tip partnerskih odnosov, v katerih vlada sotočna ljubezen, so čista razmerja. Za takšen tip odnosa je značilno, da temelji na zaupanju med partnerjema, to zaupanje pa ustvarja intimnost. Namen ustvarjanja zaupanja pa je samorealizacija. Da bi se ta intimnost ohranjala, so v odnosu potrebna nenehna dogovarjanja.

2.4 Plastična spolnost

V bistvu bi lahko moderno spolnost poimenovali »plastična spolnost«. Dve glavni lastnosti takšne oblike spolnosti sta, da so ženske dosegle emocionalno enakost in s tem spolno avtonomijo, kot tudi razcvet homoseksualnosti. Vzpon plastične spolnosti je tudi omogočil razvoj sotočne ljubezni.

Pojav plastične spolnosti – spolnosti, ki je osvobodjena svoje povezave z reprodukcijo – je Giddens analiziral v pogledu dolgoročnega razvoja modernega družbenega reda in družbenih vplivov zadnjih nekaj desetletij. Ločitev spolnosti od reprodukcije je posledica moderne kontracepcije in novih reprodukcijskih tehnologij. Giddens meni, da tehnologije kontracepcije oblikuje družba in da (tako kot plastična spolnost) izhajajo iz družbene dinamike modernosti, dinamike, ki potrebuje nadzor nad plodnostjo.

Giddens trdi, da transformacija intimnosti, v kateri so ženske igrale eno bistvenih vlog, prinaša možnosti radikalne demokratizacije osebne sfere. Odnos spolnosti in emocionalne enakosti je omogočen s pojavom plastične spolnosti (glej Giddens, 2000). Osvoboditev spolnosti od reprodukcije je rezultirala v spremembi odnosov med spoloma, saj nova razmerja niso več temeljila na spolni hierarhiji (kot je bilo to v preteklosti). Plastična spolnost je omogočila razvoj čistih razmerij, ki so razmerja spolne in emocionalne enakosti med partnerjema.

2.5 Spolnost brez ljubezni

Spolnost ne »proizvaja« ljubezni, ljubezen pa lahko polepša in okrepi občutke spolnosti, saj je spolnost fizično dejanje, medtem ko je ljubezen psihološki in emocionalni proces. Zmotno bi bilo verjeti, da je ljubezen neizogibno povezana s spolnostjo, saj so spolni odnosi brez ljubezni danes pogost fenomen v modernih družbah. Spolnost brez ljubezni je neizogibno povezana s pojavom plastične spolnosti, katere cilj je spolno zadovoljstvo. Spolnost lahko doživljamo brez ljubezni kot strogo dejanje. Spolnost je lahko le fizično dejanje, ki lahko popolnoma normalno deluje tudi, kadar ni ljubezni.

Primorac je razvil tezo, da ljubezen in spolnost ne gresta nujno z roko v roki. Celo da ljubezen za spolnost ni potrebna ali vsaj očitna. Svojo tezo podkrepi z naslednjimi nasprotji:

1. ljubezen teži k trajnosti (vsaj po namenu), spolnost pa je običajno bežna;
2. ljubezen velja za izključno, spolna želja pa teži k raznovrstnosti;
3. ljubezenske izkušnje in radosti so kumulativne, spolni užitki pa so ponavljajoči se;
4. ljubezen gleda na drugega, spolna želja pa bistveno nase;
5. ljubezen ni naključna, spolni odnosi pa so lahko (Primorac, 2002: 47-48).

Primorčeva teza je v nasprotju s kar nekaj doslej omenjenimi teorijami. Spolnost in želja po spolnosti naj bi bili nepogrešljivo povezani s pojavom ljubezni med partnerjema. Spolnost ne more biti običajno bežna, če smo ugotovili, da želja po spolnosti izhaja iz ljubezni in pomeni hrepenenje po drugem. Čeprav prihaja do spolnosti tudi izven

partnerskih zvez, pa mora med potencialnima spolnima partnerjema priti najprej do želje po spolnosti, ki temelji na privlačnosti.

2.6 Spolnost v modernosti

Če je romantična ljubezen tista, ki je vplivala na odnos do spolnosti od 18. stoletja naprej, pa je potrebno pogledati tudi, kako se je spolnost od takrat spremenila. Lahko trdimo, da je moderna spolnost predvsem posledica feminističnih gibanj iz konca 70. in 80. let prejšnjega stoletja. Ženske so želele postati enakopravne moškim tudi v spolnosti.

V povezavi s spolnostjo v modernosti Schmidt v *Sexuality in late modernity* obravnava naslednje pojme:

1. moralnost dogovarjanj: Odnos do spolnosti se spreminja tako, da med partnerjema prihaja do dogovorov glede spolnosti. Da bi prišlo do spolnega dejanja, je potrebno soglasje obeh partnerjev, njuno sprejeto vedenje in verbalni dogovor.
2. čista partnerstva: Temelj čistega partnerstva je, da imata oba partnerja enake pravice in enako količino moči v razmerju. Takšno partnerstvo obstaja zaradi sebe samega in ne temelji na institucijah.
3. seksualizacija in deseksualizacija: Kvalitete, kot so živahen interes za spolnost, spolna zadovoljitev ter visoka erotična izkustva začnejo v partnerskem odnosu s časom bledeti in partnerstva postanejo nestabilna. Obstajata dva načina, da se to prepreči, in sicer, da dasta partnerja manjši pomen spolni nasladi v odnosu ali pa da to iščeta zunaj razmerja.
4. poti spolnega pobega: V modernosti posamezniki začnejo prenašati del svoje spolnosti od čistega razmerja, in sicer so najbolj pogosti takšni načini pobega masturbacija, cybersex, telefonski seks, anonimni odnosi med moškimi in ženskami ipd. (Schmidt, 1998).

Dve glavni posledici, ki ju je modernost pustila na spolnosti, sta večja serijska monogamija, saj imajo danes ljudje več trajnih razmerij, ki pa posledično trajajo manj

časa, in nadomeščanje tradicionalnih spolnih razlik z enakostjo med partnerjema, ki je posledica omenjenih feminističnih gibanj.

Kammeyer meni, da je še ena posledica modernosti depersonalizacija spolnosti, ki je bila na vrhuncu predvsem okoli leta 1970, ko so posamezniki gledali na spolnost le kot na rekreacijsko aktivnost, in so bili zato odnosi med partnerjema sebični in neosebni. Še ena posledica modernosti je komercializacija spolnosti, saj je spolnost v modernosti postala le nekaj, kar prodajamo in kupujemo. Najbolj očitni indikator komercializacije spolnosti pa je spolna industrija, tako prostitucija kot tudi filmi in časopisi s spolno vsebino (glej Kammeyer, 1997).

2.7 Mladostniška spolnost

Prepad med generacijo staršev in njihovih adolescentskih otrok je velik in se še povečuje, vsaj kar se tiče spolnosti. Mladi postavljajo nove trende pri spolnosti, saj postane vsaka sprememba pri odnosih do spolnosti pri mladih očitna v družbi. Mladih ne zanimajo tradicionalne strukture in vplivi, po katerih so delovali njihovi starši. Adolescenti postavljajo nove norme in merila o tem, kaj je v spolnosti (ne)normalno.

O spolnem vedenju in njegovih spremembah pri mladih skozi čas obstaja le malo raziskav. Tudi če je kakšna raziskava bila narejena, pa kasneje ni bila ponovljena. Da bi videli, kako se dejansko spreminja odnos mladih do spolnosti, pa je potrebno raziskavo kasneje tudi ponoviti. Le s primerjavo podatkov iz osnovne raziskave ter iz ponovljenih raziskav lahko dobimo relevantne podatke o tem, kakšne so spremembe pri spolnem vedenju mladih skozi čas.

V prvi Schmidtovi raziskavi, ki je potekala leta 1970, je bilo zajetih 415 mladih, od tega je bilo 210 moških in 214 ženskih anketirancev, starih med 16 in 17 let, živečih v Hamburgu, ki so obiskovali različne šole. Raziskovalna metoda je bila pol-strukturirani intervju. Leta 1990 je opravil intervjuje s 602 mladima osebama, in sicer 302 moškimi in

300 ženskimi, starimi med 16 in 17 let, živečimi v Hamburgu, Frankfurtu, Stuttgartu in Münchnu. (glej Schmidt, 1998).

Schmidtove raziskave so pokazale razliko v spolnem obnašanju mladostnikov leta 1970 in leta 1990. Pokazalo se je, da so bili mladi leta 1990 veliko bolj tradicionalni v svojem spolnem vedenju od svojih vrstnikov leta 1970. Tendencia iz leta 1970, da imajo mladi spolne odnose bolj zgodaj in bolj pogosto, se ni nadaljevala naslednjih 20 let. Zmanjšalo se je število spolnih odnosov kot tudi število spolnih partnerjev, tako pri moških kot pri ženskah. Vse bolj postaja pomembna ljubezen kot osnova za partnerstvo kot tudi razlog za prvi spolni odnos.

Rezultati tudi kažejo, da so ženske med letoma 1970 in 1990 postale bolj svobodne in neodvisne, tako da moški lažje zadovoljujejo svoje spolne potrebe, prav tako pa moški leta 1990 bolj povezujejo spolnost z ljubeznijo in trdnim odnosom s partnerjem kot leta 1970. Enaka sprememba je vidna tudi pri ženskah, čeprav je veliko manj izrazita. Ker so ženske postale do leta 1990 bolj neodvisne, tudi prevzemajo večjo iniciativo in kontrolo v odnosih. Še ena sprememba, ki jo je odkril Schmidt, pa je, da so ženske leta 1990 izražale manj zadovoljstva s spolnim odnosom in odgovarjale, da so občutki užitka ob spolnem odnosu manj intenzivni kot ženske leta 1970.

Glavni razlog za razlike, ki jih navaja Schmidt, ne izhajajo iz strahu pred okužbo s HIVom, ampak iz spremenjenega odnosa med moškimi in ženskami. Iz tega lahko sklepamo, da je na vzponu sotočna ljubezen, ki se je razvila iz romantične ljubezni in vse bolj postaja temelj človeških razmerij. Namesto da je ženska moškemu v podrejenem položaju, postajata partnerja med seboj enakovredna živita v čistem razmerju.

Kammeyer pa meni, da je ravno strah pred okužbo z virusom HIVa razlog, zaradi katerega je prišlo do zmanjšanja števila rekreacijskih spolnih odnosov zunaj stabilnih partnerskih razmerij. To je posledica depersonalizacije spolnosti, ki jo Kammeyer definira

kot »...spolno interakcijo, ki je neosebna in sebična.« (Kammeyer, 1997 :197), in do katere je prišlo v 70. letih prejšnjega stoletja.

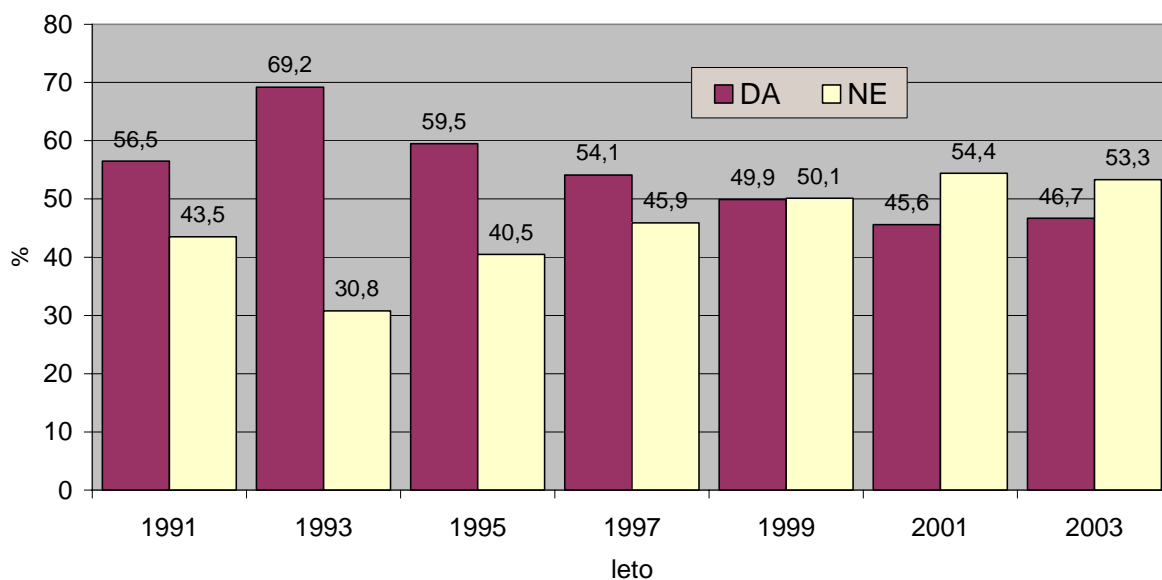
Glede na pregledano literaturo sem ugotovila, da so pričakovanja mladih glede spolnosti zelo visoka. Razvoj romantične in sotočne ljubezni je vplival na pričakovanja mladostnikov. Seveda pa je važno pogledati, kakšni so motivacije in razlogi, zaradi katerih se mladi odločajo za spolne odnose. Največja razlika je predvsem pri emancipaciji žensk, saj te v modernosti uživajo veliko več (spolne) svobode kot njihove predhodnice. Partnerja sta sedaj v spolnosti kot tudi na drugih področjih enakopravna, tako da prihaja do bolj trdnih partnerskih odnosov in posledično tudi do manj spolnih odnosov izven stabilnih partnerskih zvez. Manjše je tudi število spolnih partnerjev. Ženske pa zaradi svoje emancipacije prevzemajo tudi več pobude pri spolnih odnosih, kot so to počenjale pred 20 leti.

2.7.1 Prvi spolni odnos

National Centre for Chronic Disease Prevention and Health Promotion izvaja že od leta 1991 vsaki dve leti Youth Risk Behavior Survey med ameriškimi srednješolci. Je ena od redkih raziskav, ki redno periodično spremlja in proučuje mladostniško spolno vedenje. Iz izsledkov te raziskave je razvidno, kako se spreminja odnos mladostnikov do spolnosti skozi zadnjih 12 let.

(vir grafa in tabele: <http://www.cdc.gov/HealthyYouth/yrbs/data/index.htm>)

Ali ste že imeli spolni odnos?

GRAF 2.7.1.1: ALI STE ŽE IMELI SPOLNI ODNOS?

STAROST PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU	LETO						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003
nikoli	43.5%	43.3%	40.5%	46.0%	50.1%	54.4%	53.4%
11 ali manj	7.0%	6.7% ¹	7.2%	5.5%	4.4%	3.5%	3.9%
12 let	5.3%	5.8%	5.7%	4.8%	3.9%	3.1%	3.5%
13 let	7.5%	8.2%	9.0%	8.1%	7.6%	6.1%	5.9%
14 let	10.7%	11.4%	11.6%	11.5%	10.5%	9.4%	9.5%
15 let	11.8%	11.7%	12.3%	11.5%	10.9%	10.7%	11.1%
16 let	9.1%	8.5%	9.1%	8.2%	8.5%	8.9%	8.5%
17 ali več	5.1%	4.4%	4.5%	4.4%	4.1%	4.0%	4.2%

TABELA 2.7.1.2: STAROST PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU

¹ Leta 1993 in 1991 je ta odgovor bil »12 ali manj let«, šele z letom 1995 ga spremenijo na »11 ali manj let«

V tej študiji (Youth Risk Behavior Survey) lahko opazimo splošen trend srednješolcev, da imajo sedaj spolne odnose kasneje kot pred 12 leti, prav tako se za spolne odnose odloča manj ameriških srednješolcev kot pred desetletjem.

V drugi študiji, ki jo je opravil leta 1995 National Centre for Health Statistics, lahko zasledimo, da je bila povprečna starost pri prvem spolnem odnosu v ZDA 16.6 leta za moške in 17.2 leta za ženske. (vir: <http://www.cdc.gov/nchs/>)

Glede na raziskave, ki jih je opravil Alan Guttmacher Institute leta 1999 na ameriških mladostnikih, je povprečna starost pri prvem spolnem odnosu 16.9 leta za moške in 17.4 leta za ženske. Do 15. leta je imelo spolne odnose že 22% žensk in 27% moških, do 19. leta pa 76% žensk in 85% moških. (vir: http://www.aqi-usa.org/pubs/fb_teen_sex.html)

Raziskava Kaiser Family Foundation iz leta 2003 je odkrila, da se odstotek mladostnikov, ki so že imeli spolne odnose, zmanjšuje, kar smo lahko videli tudi v rezultatih omenjene raziskave Youth Risk Behavior Survey. Po raziskavah Alan Guttmacher Institute pa je povprečna starost ameriških srednješolcev pri prvem spolnem odnosu 16.9 leta za moške in 17.4 za ženske.

Glede na povzete raziskave opazamo trend, da imajo mladi spolne odnose kasneje kot njihovi vrstniki pred desetletjem, prav tako pa obstaja tudi trend, da se zmanjšuje število mladostnikov, ki so spolne odnose že imeli, in povečuje število tistih, ki še niso vstopili v svet spolnosti. Do podobnih izsledkov je prišel tudi Schmidt v svoji raziskavi, opisani v prejšnjem poglavju. Sklepamo, da bom pri slovenskih srednješolcih verjetno prišla do podobnih rezultatov.

2.7.2 Število spolnih partnerjev

ŠTEVILO SPOLNIH PARTNERJEV	LETO						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003
nikoli	43.6%	43.3%	40.6%	46.1%	50.1%	54.5%	53.4%
1 partner	17.9%	17.4%	17.2%	17.1%	17.4%	16.9%	17.5%
2 partnerja	10.0%	9.9%	10.4%	9.5%	9.4%	8.3%	8.7%
3 partnerji	7.3%	7.3%	8.0%	7.1%	7.0%	6.1%	6.0%
4 partnerji	4.4%	4.7%	5.2%	4.8%	3.6%	3.9%	3.9%
5 partnerjev	3.3%	3.4%	3.8%	3.3%	3.0%	2.7%	2.4%
6 ali več partnerjev	13.5%	14.0%	14.8%	12.1%	9.5%	7.7%	8.1%

TABELA 2.7.2.1: ŠTEVILO SPOLNIH PARTNERJEV

(vir: <http://www.cdc.gov/HealthyYouth/yrbs/data/index.htm>)

Po raziskavah Centers for Disease Control and Prevention se je odstotek srednješolcev, ki so imeli štiri ali več spolnih partnerjev, v zadnjih letih zmanjšal iz 19% leta 1993 na 14% leta 2003. Iz raziskave je razvidno, da narašča število tistih, ki spolnega odnosa še niso imeli, upada pa število tistih, ki so že imeli več spolnih partnerjev.

Ti podatki so zanimivi, ker lahko spremljamo, kako je v zadnjih 12 letih upadlo število tistih, ki so imeli več spolnih partnerjev. To je verjetno posledica tega, da imajo mladi spolne odnose kasneje in v manjšem številu ter da so ameriški najstniki v bolj stabilnih partnerskih odnosih kot njihovi vrstniki pred 12 leti, zato je manj serijske monogamije.

2.7.3 Kontracepcija

National Survey of Family Growth je raziskava, opravljena leta 1995, ki se je ukvarjala s kontracepcijo, in sicer bolj natančno z izbiro kontracepcijske metode. Med anketirankami, starimi med 15 in 19 let, ki so že imele spolne odnose, jih je 93.5% že uporabilo kondom, 52.1% kontracepcijske tablete, 9.8% injekcijsko kontracepcijsko sredstvo,

13.3% periodično abstinenco, 42.6% jih je že uporabilo metodo prekinjenega spolnega odnosa, 0.4% diafragmo, 11.5% pa jih je že uporabilo druge metode kontracepcije (peno, gobo, spremicidno kremo ipd.).

(vir: <http://www.siecus.org/pubs/fact/fact0020.html>)

Ta študija se je prav tako kot Youth Risk Behavior Survey ukvarjala tudi z uporabo kontracepcijskih sredstev pri spolnem odnosu pri mladostnikih. V njej so odkrili, da je kar 70% anketirancev, ki so spolno aktivni, in stari med 15 in 17 let, odgovorilo, da pri vsakem spolnem odnosu uporabijo kontracepcijsko sredstvo, 21% jih večinoma kontracepcijsko sredstvo uporablja, 5% včasih in 4% nikoli.

(vir: <http://www.siecus.org/pubs/fact/fact0020.html>).

KATERO METODO ZA PREPREČITEV NOSEČNOSTI STE UPORABILI PRI ZADNJEM SPOLNEM ODNOSU?	LETO						
	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003
nikoli	44.5%	44.2%	41.8%	47.2%	50.8%	55.0%	54.1%
nobeno	13.0%	11.3%	11.1%	9.8%	7.7%	6.2%	5.5%
kontracepcijske tablete	8.8%	7.2%	6.9%	5.8%	6.4%	7.0%	6.6%
kondomi	23.4%	28.1%	30.8%	28.5%	25.8%	23.1%	26.0%
depo-rovera ²	-	-	-	-	1.4%	1.6%	1.4%
vzdržnost	9.0%	7.6%	7.6%	6.6%	5.5%	5.2%	4.0%
druge metode	1.2%	1.6%	1.8%	2.1%	1.1%	0.8%	1.2%

TABELA 2.7..3.1: METODA ZA PREPREČITEV NOSEČNOSTI PRI ZADNJEM SPOLNEM ODNOSU

(vir: <http://www.cdc.gov/HealthyYouth/yrbs/data/index.htm>)

Iz pričujočih tabel lahko razberemo, da se je odnos mladih do spolnosti spremenil že v relativno kratkem časovnem obdobju (12 let). Opazimo lahko splošen naraščajoč trend ameriških srednješolcev, ki se ne odločajo za spolne odnose, in zvišanje starostne meje pri prvem spolnem odnosu. Veliko spremembo lahko vidimo tudi pri tistih, ki so imeli šest

² Inekcijsko kontracepcijsko sredstvo. Uporabljeno le v vprašalnikih iz leta 1999, 2001 in 2003.

ali več spolnih partnerjev, in sicer se število teh od leta 1991 do leta 2003 manjša. Prav tako pa se manjša število tistih, ki ne uporabljajo nobene kontracepcije.

Ti podatki so zanimivi, ker opazimo trend ameriških srednješolcev, da se zaščitijo pred zanositvijo in pred spolnimi boleznimi bolj kot njihovi vrstniki pred 12 leti. To je v določeni meri verjetno povezano tudi s pojavom virusa HIV. Prav tako pa je lahko takšen trend posledica vzpona romantične ljubezni, za katero so značilni bolj čvrsti partnerski odnosi.

2.7.4 Razlogi za spolne odnose pri mladostnikih

Leta 2002 sta Seventeen Magazine in Henry Kaiser Family Foundation opravila raziskavo med ameriški mladostniki, starimi od 15 do 17 let. Od vseh anketiranih jih je 33% že imelo spolne odnose, 66% pa ne. Poglavitni razlog za spolne odnose pri tistih, ki so spolne odnose že imeli, je bil ta, da so spoznali pravo osebo, in sicer je tak odgovor dalo kar 51% anketirancev. Tu lahko vidimo, da se še vedno kažejo tendence po romantični ljubezni. 45% jih je odgovorilo, da je tako želel njihov partner, 32% jih je bilo radovednih, medtem ko je bil razlog pri 28% ta, da so želeli narediti odnos s partnerjem močnejši. 16% pa jih je imelo spolni odnos, ker ga je imelo že veliko njihovih prijateljev.

(vir: <http://www.siecus.org/pubs/fact/fact0020.html>)

Prav tako ne smemo zanemariti še enega pomembnega razloga, zaradi katerega se mladi odločajo za spolne odnose, in sicer je to vpliv opojnih substanc, in sicer drog in alkohola. The Kaiser Family Foundation je pred kratkim objavil raziskavo National Survey of Adolescents and Young Adults: Sexual Health Knowledge, Attitude, and Experiences. V njej so zajeli vzorec 1800 ameriških mladostnikov med 15. in 24. letom starosti. Tu je le nekaj najbolj izstopajočih ugotovitev, ki zajemajo le spolno aktivne anketirance:

- 28% jih je že storilo več v spolnosti, kot bi običajno, ker so pili alkohol ali uporabljali droge;
- 22% jih je že imelo nezaščitene spolne odnose zato, ker so pili alkohol ali uporabljali droge;

- 15% jih je že uporabilo alkohol ali droge, da bi jim pomagale, da se počutijo bolj sproščene s spolnim partnerjem;
- 11% jih je pilo alkohol ali uporabljalo droge pri zadnjem spolnem odnosu;
- 10% jih je pilo alkohol ali uporabljalo droge pri prvem spolnem odnosu.

(vir: <http://www.kff.org/youthhivstds/3218-index.cfm>)

Čeprav so ZDA veliko večje kot Slovenija, menim, da je mogoče nekatere trende v spolnem vedenju ameriških srednješolcev aplicirati tudi na populacijo slovenskih srednješolcev. Seveda pa je treba upoštevati tudi družbene razlike med državama. Menim, da bodo slovenski rezultati od ameriških odstopali pri uporabi kontracepcije in pri starosti, pri kateri so mladi prvič imeli spolni odnos, saj pri nas še ni toliko razširjen strah pred okužbo z virusom HIV.

2.7.5 Vplivi na odločitev mladih za spolne odnose

Menim, da je pomembno raziskati tudi, kaj so ključni dejavniki, ki vplivajo na odločitve mladih, da vstopajo v spolno življenje in imajo spolne odnose. Glede na to, da živimo v moderni zahodni družbi, se zdi, da lahko povode najverjetneje iščemo v medijih, vrstniških skupinah ter starših.

Mediji, predvsem televizija, igrajo veliko vlogo v življenju adolescentov, zato ni presenetljivo, da mladi v njih prejmejo največ »sporočil« glede spolnosti. Televizijski programi so vse bolj polni spolnih tematik, tako neposrednih kot tudi prikritih.

Rand Corporation je leta 2005 objavila izsledke raziskave, v kateri so proučevali, kako televizija vpliva na odločitve mladostnikov glede spolnosti. Anketirali so 1792 mladostnikov, starih med 12 in 17 let. Čez eno leto so intervju z njimi ponovili. Splošna ugotovitev je bila, da bodo tisti adolescenti, ki gledajo veliko televizijskih programov, ki vsebujejo spolne vsebine, dvakrat verjetneje imeli spolne odnose v prihodnjem letu kot tisti njihovi vrstniki, ki gledajo manj takšnih televizijskih programov. Televizijski programi,

ki vsebujejo spolne vsebine, pa lahko pri mladostnikih privedejo tudi do drugih oblik spolne aktivnosti, kot je petting in oralno občevanje.

(vir: http://parentingteens.about.com/od/teensexuality/a/teen_sex8.htm)

Pomemben vpliv na mladostnike, ko se odločajo za vstop v spolno življenje, so starši kot tudi vrstniške skupine. International Communications Research je leta 2003 izvedel raziskavo med mladimi, starimi med 12 in 19 let. Kar 45% anketirancev je odgovorilo, da imajo starši pri njih največ vpliva glede odločitev, ki se nanašajo na spolnost, skoraj tretjina (31%) pa jih je odgovorilo, da imajo na njih največji vpliv vrstniki.

(vir: <http://www.teenpregnancy.org/resources/reading/parentpower/default.asp>)

Ugotovimo lahko, da obstaja nekaj ključnih dejavnikov, ki vplivajo na odločitve mladih o tem, kdaj in kako bodo imeli spolne odnose. Najpomembnejši vpliv imajo seveda starši mladostnikov, ki že preko procesa primarne socializacije prenašajo na otroke lastne (spolne) norme in vrednote. Ni pa potrebno zanemariti tudi vrstniških skupin, ki so pomemben dejavnik v procesu sekundarne socializacije in na mladostnike lahko izvajajo tudi pritisk, kdaj in kako naj bi imeli spolne odnose. Seveda pa na odločitve o spolnosti mladostnikov vplivajo tudi mediji, ki lahko s predvajanjem spolnih vsebin mlade spodbudijo, da imajo spolne odnose prej kot njihovi vrstniki, ki gledajo manj programov, ki vsebujejo spolne vsebine.

3 Metodološka izhodišča

3.1 Vzorec

Vir podatkov za empirični del moje diplomske naloge je raziskava Mladi in AIDS. Naročnik raziskave je bil Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana. Raziskavo je izvedel Raziskovalni inštitut Fakultete za družbene vede, Univerza v Ljubljani. Avtorji raziskave pa so bili: dr. Ivan Bernik, dr. Vesna V. Godina in dr. Valentina Hlebec. Raziskovalni inštrument je bil anketni vprašalnik.

Vzorec je zajel 1725 ljubljanskih, mariborskih in koprskih dijakov tretjega letnika srednjih šol (50.7% fantov in 49.3% deklet), starih med 15 in 21.5 let. Večina anketirancev je bila stara 17 let (61.1%), 33.2% jih je bilo starih 18 let in več, 5.2% pa je bilo starih med 15 in 16 let. Raziskava je najprej zajela deset ljubljanskih srednjih šol (1995), dve leti kasneje, 1997, pa se je razširila tudi na omenjena okoliša. (Bernik in drugi, 1996)

4 Analiza

V empiričnem delu diplomske naloge bom poskušala preverjati hipoteze oziroma domneve, ki sem si jih postavila po obdelavi teoretičnega dela te diplomske naloge in so navedene v nadaljevanju.

Raziskava Mladi in AIDS je uporabila vprašalnik, ki so ga uporabili že v Avstriji, kjer je raziskovanje potekalo kot del mednarodnega projekta, v katerega sta bili vključeni med drugim tudi ZDA in Nemčija. Ravno zato ta raziskava dopušča tudi možnost mednarodnega primerjanja rezultatov.

Za raziskavo Mladi in AIDS so raziskovalci poskušali obravnavati predvsem sedem sklopov problemov, in sicer: socialno-demografske dejavnike in njihov vpliv na spolno vedenje srednješolcev, značilnosti psiho-socialnega razvoja obravnavane populacije, značilnosti partnerskih zvez, problem seksualne izkušnosti, uporabo kontracepcije ter razumevanje AIDS-a. Vsakemu problemskemu sklopu je bil v vprašalniku namenjen del vprašanj, ki so bila razporejena po različnih sklopih vprašalnika.

4.1 Hipoteze

Iz teoretičnega dela pričujoče diplomske naloge sem oblikovala naslednje hipoteze, ki mi bodo rabile kot temelj za analizo, ki sledi.

4.1.1 Prva hipoteza

Domnevam, da je to, ali so posamezniki že imeli prvi spolni odnos ali ne, in pri kateri starosti so imeli prvi spolni odnos, odvisno od spola. Glede na raziskave, ki sem jih navajala, je razvidno, da adolescentski moški v zahodnem svetu vstopajo v spolno življenje prej kot ženske, prav tako pa je večji odstotek tistih, ki so spolne odnose že imeli, moških. Menim, da bom do podobnih rezultatov prišla tudi sama.

4.1.2 Druga hipoteza

Na spolno izkušnost mladih vpliva spol. Glede na izsledke raziskav, ki sem jih do sedaj navajala, sklepam, da bodo anketiranci imeli več spolnih partnerjev kot anketiranke, prav tako pa bo skupno število spolnih odnosov večje pri moških kot pri ženskah. V raziskavah, ki sem jih prebrala in preučila, je skupno število spolnih partnerjev vedno večje pri adolescentskih moških kot pri ženskah. Ker pa je frekvenca spolnih odnosov na začetku partnerstva večja, tudi predvidevam, da bodo imeli moški, ki imajo več spolnih odnosov kot ženske, posledično tudi več spolnih partnerjev.

4.1.3 Tretja hipoteza

Menim, da obstajajo razlike med tistimi slovenskimi srednješolci, ki spolnih odnosov še niso imeli, ter tistimi slovenskimi srednješolci, ki imajo svoj prvi spolni odnos že za seboj. Glede na moje ugotovite iz teoretičnega dela te diplomske naloge lahko predvidevam, da se pričakovanja mladostnikov glede spolnosti zelo razlikujejo od realnosti. Njihove predstave in ideali o tem, kako naj bi prvi odnos potekal, kakšne metode kontracepcije naj bi uporabili, kakšne občutke bodo imeli ob prvem bodočem spolnem odnosu ter kakšni bodo razlogi za prvi spolni odnos se razlikujejo od dejanskega stanja ob prvem spolnem odnosu. To predpostavko bom preverjala z naslednjimi podhipotezami:

4.1.3.1 Prva podhipoteza

Uporaba kontracepcijskih sredstev pri prvem bodočem in prvem spolnem odnosu se bo glede na spol zelo razlikovala. Predvidevam, da bodo odstotki predvidene uporabe kontracepcije pri prvem spolnem odnosu znatno višji od dejanskih. Prav tako menim, da bo uporaba kontracepcije pri ženskah pogostejša kot pri moških tako pri prvem bodočem kot pri prvem spolnem odnosu. Razlog za to, da bodo mladostniki pri prvem bodočem odnosu uporabili manj kontracepcijskih metod, kot so to predvidevali za prvi bodoči spolni odnos, je verjetno v tem, da je prvi bodoči spolni odnos pogosto nenačrtovan. Ženske bodo tako pri predvidevanjih kot tudi pri dejanskem prvem spolnem odnosu uporabile več kontracepcijskih sredstev kot moški, saj se poleg strahu pred okužbo z virusom HIV pojavlja tudi strah pred nezaželeno nosečnostjo.

4.1.3.2 Druga podhipoteza

Iz do sedaj pregledanih raziskav je razvidno, da na splošno ženske danes prevzemajo manj pobude pri spolnih odnosih kot moški, čeprav v večji meri kot v preteklosti. Menim, da se bo prevzem pobude pri prvem bodočem in prvem dejanskem spolnem odnosu razlikoval glede na spol. Ženske bodo predvidevale, da bodo pri prvem bodočem spolnem odnosu prevzele manj pobude ter da bo pobuda bolj skupna, čeprav menim, da bo pri dejanskem prvem spolnem odnosu pobuda manj skupna in veliko več partnerjeva, kot so to predvidevale.

4.1.3.3 Tretja podhipoteza

Predvidevam, da se bodo predvidevanja o občutkih pri prvem bodočem spolnem odnosu in dejanski občutki pri prvem spolnem odnosu razlikovali, in sicer glede na spol. Ženske bodo glede prvih bodočih spolnih odnosov imele od moških malo manj pozitivne občutke, saj bodo le-ti povezani z strahom in negotovostjo. Pri dejanskih prvih spolnih odnosih pa bodo imeli moški glede na pričakovanja veliko bolj pozitivne občutke, ženske pa nekoliko bolj negativne.

4.1.3.4 Četrta podhipoteza

Menim, da se bodo razlogi za prvi bodoči spolni odnos in prvi spolni odnos razlikovali glede na spol. Menim, da bodo na sploh pri prvem bodočem spolnem odnosu v ospredju razlogi, ki se navezujejo na ljubezen, medtem ko bo pri prvih spolnih odnosih ljubezen manjšega pomena. Toliko bolj pri ženskah kot pri moških. Ženske so še vedno dovolj pod vplivom romantične ljubezni, kar se bo poznalo tudi v njihovih predvidenih občutkih glede prvega bodočega spolnega odnosa. Ker sledijo idealom romantične ljubezni, bodo večinoma predvidevale, da bodo najmočnejši razlogi povezani z ljubeznijo, nato pa bo pri dejanskem prvem spolnem odnosu slika popolnoma drugačna, saj bodo poleg ljubezni kot poglobitnega razloga za prvi spolni odnos bolj jasno izraženi drugi razlogi.

4.2 Operacionalizacija

4.2.1 Spolno vedenje

Spolno vedenje merimo z naslednjimi anketnimi vprašanji:

- E1: Ali ste že imeli prvi spolni odnos?
- E1x: Koliko ste bili stari ob prvem spolnem odnosu?

4.2.2 Spolna izkušnost

Izkušnost merimo z naslednjimi anketnimi vprašanji:

- F13: Koliko je skupno število vaših spolnih partnerjev?
- F14: Kolikokrat misliš, da si imel/-a spolne odnose?

4.2.3 Odnos do spolnosti

Odnos do spolnosti merimo z naslednjimi anketnimi vprašanji:

- E22: Ali boš pri prvem bodočem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo? Če ja, katero?
- E8: Ali si pri prvem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo? Če ja, katero?
- E19: Kdo misliš, da bo prevzel pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu?
- E5: Kdo je prevzel pobudo pri prvem spolnem odnosu?
- E23: Kakšni bodo tvoji občutki pri prvem bodočem spolnem odnosu?
- E9: Kakšni so bili tvoji občutki pri prvem spolnem odnosu?
- E21: Več razlogov je, zakaj dekle prvič spi s fantom. Kako si predstavljaš, da bo pri tebi?
- E7: Več razlogov je, zakaj dekle prvič spi s fantom. Kako je bilo pri tebi pri prvem spolnem odnosu?

Za preverjanje hipotez bom uporabljala naslednjo spremenljivko, ki odraža socialnodemografsko značilnost anketirancev (imenu spremenljivke sledi opis in vednosti).

A1 – SPOL: 1 – moški

2 – ženski

4.3 Problemi in cilji analize

Glede na prej postavljeno prvo in drugo hipotezo bom spremenljivke iz ankete opazovala v povezanosti s socialno-demografsko spremenljivko – spolom. Zanimalo me bo, kako spol vpliva na odločitev za prvi spolni odnos, starost pri prvem spolnem odnosu in število spolnih partnerjev, ki so jih mladostniki imeli.

V drugem sklopu empiričnega dela te diplomske naloge pa bom s pomočjo tretje hipoteze (in njenih podhipotez) poskušala ugotoviti, zakaj prihaja do razcepa med razlogi, občutki, pobudo in (ne)uporabo kontracepcijskih sredstev pri tistih, ki so izražali svoja pričakovanja glede prvega bodočega spolnega odnosa ter tistimi, ki so že imeli prvi spolni odnos in so o tem tudi odgovarjali. Med tistimi, ki so izražali pričakovanja glede svojega prvega bodočega spolnega odnosa ter tistimi, ki so odgovarjali o svojem prvem spolnem odnosu, bom poskušala najti razlike ter pojasniti, od kod te razlike izhajajo, in sicer bom anketirance primerjala ne samo glede na to, ali so spolne odnose že imeli ali ne, ampak tudi glede na spol anketirancev, saj menim, da ta igra veliko vlogo pri razlogih, občutkih, prevzemu pobude ter izbiri in uporabi kontracepcijskih sredstev pri slovenskih mladostnikih.

4.4 Opis vzorca

Vzorec je »podmnožica populacije, na osnovi katere ponavadi sklepamo o lastnostih cele populacije« (Ferligoj, 1995; 2).

Demografske značilnosti vzorca:

spol	št. enot	odstotki
moški	873	50.7%
ženski	849	43.3%
skupaj	1722	100%

TABELA 4.4.1: SPOLNA STRUKTURA VZORCA

V anketi je sodelovalo 50.7% fantov in 43.3% deklet.

starost	št. enot	odstotki
15-16 let	82	5.2%
17-18 let	964	61.6%
19-21.5 let	520	33.2%
skupaj	1566	100%

TABELA 4.4.2: STAROSTNA STRUKTURA VZORCA

V anketi je sodelovalo 5.2% anketirancev, starih od 15-16 let, 61.6% starih od 17-18 let in 33.2% starih 19-21.5 let.

kraj bivanja	št. enot	odstotki
mestni	739	44.1%
primestni	398	23.8%
vaški	538	32.1%
skupaj	1675	100%

TABELA 4.4.3: STRUKTURA VZORCA PO KRAJU BIVANJA

Od vseh sodelujočih v tej anketi jih je bilo 44.1% iz mest, 23.8% iz primestnega okolja ter 32.1% iz vasi.

način bivanja	št. enot	odstotki
pri starših	1426	83.1%
pri materi	149	8.7%
ostalo	142	8.3%
skupaj	1717	100%

TABELA 4.4.4: STRUKTURA VZORCA GLEDE NA NAČIN BIVANJA

V anketi je sodelovalo 83.1% dijakov, ki živijo pri starših, 8.7% je bilo takšnih, ki so živeli pri materi, 8.3% pa je imelo druge bivalne razmere.

4.5 Opis statistične metode

Rezultati bodo predvsem posledica preverjanja povezanosti dveh nominalnih spremenljivk. Od teh dveh bo ena spremenljivka vedno demografske narave (spol), kar pomeni, da bo stalna, neodvisna, druga pa se bo navezovala na odnos in stališča mladih do spolnega vedenja.

Večina podatkov bo predstavljena v kontingenčnih tabelah, zaradi lažje preglednosti in razumljivosti pa bodo nekateri rezultati tudi predstavljeni s pie charti.

Kot metodo za preverjanje povezanosti med dvema nominalnima spremenljivkama bom uporabila χ^2 test. »Ta test sloni na primerjavi empiričnih (dejanskih) frekvenc s teoretičnimi frekvencami, ki so v tem primeru frekvence, ki bi bile v kontingenčni tabeli, če spremenljivki ne bi bili povezani med seboj.« (Ferligoj, 1995: 162).

Ta test se izvaja tako, da pred začetkom testa postavimo ničelno in osnovno hipotezo, kar bi pomenilo, da je ničelna hipoteza: $H_0: \chi^2 = 0$, kar pomeni, da spremenljivki nista povezani. Osnovna hipoteza pa je $H_1: \chi^2 > 0$, kar pomeni, da sta spremenljivki povezani.

Osnovno hipotezo, da sta spremenljivki statistično značilno povezani, lahko sprejmemo le s 5-odstotno stopnjo gotovosti. Statistika χ^2 lahko zavzema le pozitivne vrednosti, vendar v splošnem ni primerljiva, zato je definiranih več kontingenčnih koeficientov, ki so bolj ali manj primerljivi.

V tabelah se uporablja Cramerjev kontingenčni koeficient, ki se giblje v intervalu med 0 in 1. Vrednost Cramerjevega koeficienta med 0.0 in 0.1 pomeni, da je povezanost med spremenljivkama šibka, vrednost v intervalu 0.1 do 0.3 pomeni srednje močno

povezanost spremenljivk, vrednost Cramerjevega koeficienta nad 0.3 pa izraža močno povezanost dveh spremenljivk.

Prav tako pa v naslednjih tabelah uporabljamo še en kontingenčni koeficient, in sicer Pearsonov, ki zavzema vrednosti med -1 in +1. Ta koeficient je negativen in blizu -1, če se z večanjem vrednosti prve spremenljivke manjša vrednost druge. Pearsonov koeficient pa je pozitiven in je blizu +1, če se z večanjem vrednosti prve spremenljivke večajo tudi vrednosti druge. Spremenljivki nista povezani in je Pearsonov koeficient blizu 0, če ne gre za pozitivno ali za negativno linearno povezanost.

Pri tem vrednost koeficienta od -1 do -0.8 pomeni močno linearno negativno povezanost, vrednost od -0.8 do -0.3 srednje močno negativno linearno povezanost, vrednost med -0.3 do 0.0 šibko negativno linearno povezanost, vrednost od 0.0 do +0.3 šibko pozitivno linearno povezanost, vrednost med +0.3 in +0.8 srednje močno pozitivno povezanost in vrednost med +0.8 do +1 močno pozitivno povezanost. Če je vrednost Pearsonovega koeficienta 0.0, potem ni linearne povezanosti med spremenljivkama.

4.6 Predstavitev in interpretacija rezultatov

4.6.1 E1: Ali ste že imeli prvi spolni odnos?

908 anketirancev (53.5%) je odgovorilo, da so spolni odnos že imeli, medtem ko spolnega odnosa še ni imelo 789 anketirancev (46.5%).

GRAF 4.6.1.1: STE ŽE IMELI SPOLNI ODNOS?

Ste že kdaj imeli spolni odnos?	SPOL		SKUPAJ
	MOŠKI	ŽENSKI	
NE	45.3%	47.7%	46.5%
DA	54.7%	52.3%	53.5%

TABELA 4.6.1.2: POVEZANOST MED SPOLNIM ODNOSOM IN SPOLOM
 $\chi^2=0.932$; $P=0.334$, CRAMERJEV KOEFICIENT=0.023

Nekaj več moških anketirancev kot anketirank je že imelo spolni odnos. Pričakovati bi bilo, da je veliko več moških kot žensk že imelo spolni odnos zaradi drugačnega odnosa moških do spolnosti. Rezultati sicer kažejo, da je v povprečju spolni odnos imelo več moških kot ženskih anketirancev, a spol ne igra bistvene vloge pri odločitvi za prvi spolni odnos, saj sta spremenljivki ali so anketiranci že imeli spolni odnos in spol statistično značilno povezani, in sicer s šibko povezavo.

Iz rezultatov lahko vidimo, da nasprotno od mojih pričakovanj spol pri slovenskih srednješolcih ne igra bistvene vloge pri odločanju glede prvega spolnega odnosa.

4.6.2 E1x: Koliko ste bili stari ob prvem spolnem odnosu?

V tem delu so zajeti samo tisti anketiranci, ki so prvi spolni odnos že imeli. Na vprašanje o starosti pri prvem spolnem odnosu je odgovarjalo 872 anketirancev. Povprečna starost teh anketirancev pri prvem spolnem odnosu je bila 15.71 let.

Povprečna starost, ko so moški anketiranci imeli prvi spolni odnos, je 15.5 let, medtem ko je pri anketirankah starost nekoliko višja, in sicer 15.93 let.

Po pričakovanju spol anketirancev vpliva na to, kakšna je bila starost ob njihovem prvem spolnem odnosu. Cramerjev koeficient (0.107) kaže, da je povezanost med tema dvema spremenljivkama srednje močna. Med slovenskimi srednješolci, ki so bili zajeti v tej raziskavi, se moški pogosteje kot dekleta odločajo za spolni odnos nekoliko prej.

Ugotavljam, da so se predvidevanja iz moje prve delno hipoteze uresničila. In sicer anketiranci začenjajo s spolnimi odnosi prej kot anketiranke, prav tako je odstotek moških, ki so spolne odnose že imeli, nekoliko višji od odstotka žensk, čeprav ne dovolj, da bi med njima obstajala kakšna bistvena razlika.

4.6.3 F13: Koliko je skupno število tvojih spolnih partnerjev?

V naslednjih tabelah so zajeti samo tisti anketiranci, ki so prvi spolni odnos že imeli. Na vprašanje o skupnem številu spolnih partnerjev je odgovarjalo 755 anketirancev. V povprečju je imel vsak od teh anketirancev spolne odnose s 3.33 partnerja.

Skupno število spolnih partnerjev	SPOL		SKUPAJ
	MOŠKI	ŽENSKI	
1 PARTNER	17.9%	47.5%	33.1%
2 PARTNERJA	16.0%	20.3%	18.2%
3 PARTNERJI	19.6%	13.5%	16.5%
4 PARTNERJI	14.1%	7.5%	10.8%
5 PARTNERJEV	6.0%	3.4%	4.6%
6 DO 10 PARTNERJEV	22.8%	7.0%	14.7%
11 DO 23 PARTNERJEV	3.5%	0.8%	2.1%

TABELA 4.6.3.1: POVEZANOST MED SKUPNIM ŠTEVILOM SPOLNIH PARTNERJEV IN SPOLOM
 $X^2=104.872$; $P=0.000$, CRAMERJEV KOEFICIENT=0.373

V povprečju so imeli moški anketiranci 3.56 spolnih partnerjev, anketiranke pa 2.23 spolnega partnerja. Ugotovimo lahko, da imajo moški več spolnih partnerjev kot ženske. Medtem ko je imelo malo manj kot polovica žensk (47.5%) le enega spolnega partnerja, je ta odstotek pri moških znatno nižji, in sicer le 17.9%. Opazimo lahko, da je imelo več kot 92.2% žensk do 5 spolnih partnerjev, medtem ko je imelo 22.6% moških med 6 in 10 spolnih partnerjev. Zelo majhen odstotek anketirancev pa je imel med 11 in 23 spolnih partnerjev, čeprav je tu odstotek moških prav tako večji kot tisti od žensk. Po pričakovanju sta spremenljivki skupno število spolnih partnerjev in spol statistično značilno povezani, in sicer z močno povezavo.

4.6.4 F14: Kolikokrat misliš, da si imel/-a spolne odnose?

V naslednjih tabelah so zajeti samo tisti anketiranci, ki so prvi spolni odnos že imeli. Na to vprašanje je odgovarjalo 637 anketirancev. V povprečju so anketiranci imeli 2.81 spolnih odnosov.

Skupno število spolnih odnosov	SPOL		SKUPAJ
	MOŠKI	ŽENSKI	
1- DO 5-KRAT	39.1%	27.3%	33.4%
6- DO 10-KRAT	19.6%	10.1%	15.0%
11- DO 20-KRAT	16.2%	15.3%	15.7%
21- DO 50-KRAT	15.0%	17.5%	16.2%
51- DO 100-KRAT	6.4%	18.2%	12.1%
VEČ KOT 100-KRAT	3.7%	11.7%	7.6%

TABELA 4.6.4.1: POVEZANOST MED SKUPNIM ŠTEVILO SPOLNIH ODNOSOV IN SPOLOM
 $X^2=48.582$; $p=0.000$; CRAMERJEV KOEFICIENT=0.277

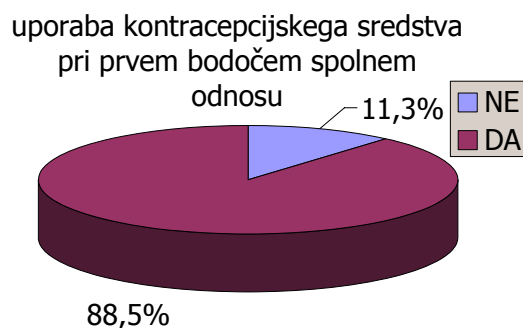
Ugotovimo lahko, da so imeli moški v povprečju spolne odnose večkrat kot ženske do 21 spolnih odnosov, medtem ko so po 21. spolnem odnosu v prednosti anketiranke. Največja razlika med moškimi in ženskami se kaže pri tistih, ki so imeli preko 51 spolnih odnosov, in sicer je pri teh veliko več žensk imelo spolne odnose do 100-krat in preko 100-krat, saj je razlika med njimi za več kot 10%. Spremenljivki sta statistično značilno povezani, in sicer s srednje močno povezavo, saj je Cramerjev koeficient 0.277. To lahko verjetno pojasnimo z dejstvom, da moški drugače dojemajo spolne odnose in imajo manj spolnih odnosov z več spolnimi partnerji, medtem ko ženske gledajo na spolnost bolj s čustvene plati in imajo manj spolnih partnerjev, zato pa imajo z njimi trajnejše zveze in s tem tudi redne spolne odnose.

Moja predvidevanja iz druge hipoteze so se delno uresničila, in sicer so imele ženske v povprečju več spolnih odnosov kot moški, medtem ko so imeli moški v povprečju več spolnih partnerjev kot ženske. Iz teh rezultatov lahko sklepamo, da slovenske srednješolke v primerjavi s srednješolci manj menjajo spolne partnerje in so verjetno v bolj stabilnih zvezah, v katerih imajo več spolnih odnosov. Moški imajo torej več spolnih partnerjev, a imajo zato z njimi v povprečju manj spolnih odnosov kot ženske.

4.6.5 E22: Ali boš pri prvem bodočem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo. Če ja, katero?

Na vprašanje o kontracepcijskem sredstvu je odgovarjalo 742 anketirancev. 11.3% oz. 84 anketirancev je odgovorilo, da pri prvem spolnem odnosu ne bodo uporabljali kontracepcijskega sredstva, medtem ko pa je 88.7% oz. 657 anketirancev odgovorilo, da bodo kontracepcijsko sredstvo uporabljali.

GRAF 4.6.5.1: UPORABA KONTRACENCIJSKEGA SREDSTVA PRI PRVEM BODOČEM SPOLNEM ODNOSU

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na uporabo kontracepcijskega sredstva pri prvem bodočem spolnem odnosu, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so odgovorili, da bodo pri prvem spolnem odnosu kontracepcijsko sredstvo uporabili.

Pri uporabi kontracepcijskega sredstva pri prvem spolnem odnosu se odgovori moških in žensk zelo razhajajo. Res je, da tako anketiranci kot tudi anketiranke razvrščajo kontracepcijska sredstva po istem zaporedju, se pa zato pogostost odgovorov zelo spreminja. Upoštevati moramo tudi, da so tako moški kot tudi ženske odgovarjali zase kot tudi za svoje partnerje.

Kontracepcijsko sredstvo ob prvem bodočem spolnem odnosu	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSK		
KONTRACENCIJSKE TABLETE	17.0%	57.0%	40.5%	*
KONDOM	93.5%	94.2%	93.8%	
KONTRACENCIJSKA PENA, ŽELE ALI KREMA ³	4.7%	3.1%	3.8%	
GOBA, IZPIRANJE NOŽNICE	2.7%	0.6%	1.6%	

³ Čeprav sta v vprašalniku metoda kontracepcije s kontracepcijsko peno in metoda kontracepcije z želejem ali kremo obravnavana kot dva različna možna odgovora, sem ugotovila, da sta v Data Editorju združena v eno spremenljivko, in sicer e_22_2_3.

DIAFRAGMA	2.7%	7.1%	5.0%	
SPIRALA	1.4%	0.0%	0.6%	
KOLEDAR MENSTRUACIJSKEGA CIKLUSA, TEMPERATURA ALI TEST SLINE ⁴	11.5%	29.8%	21.6%	*
COITUS INTERRUPTUS/PREKINITEV OBČEVANJA	4.1%	7.2%	5.7%	
DRUGO	0.7%	1.8%	1.3%	

TABELA 4.6.5.2: POVEZANOST MED IZBIRO KONTRACEPCIJSKEGA SREDSTVA PRI PRVEM BODOČEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM

* $p \leq 0,05$

Po pričakovanjih spol vpliva na uporabo kontracepcijskega sredstva pri prvem bodočem spolnem odnosu. Ker je pri tem vprašanju možnih več odgovorov, lahko sklepamo, da se bodo ženske večinoma odločale za več kot eno kontracepcijsko sredstvo, največkrat bo to kombinacija kondoma in kontracepcijskih tablet ali pa kondoma in koledarja menstruacijskega ciklusa, temperature ali testa sline. Takšna kombinacija pa bo zato, ker bo kondom uporabljen kot sredstvo za preprečevanje bolezni, medtem ko bodo tablete rabile kot sredstvo za preprečevanje nosečnosti. Večina moških bo uporabila samo eno, in sicer kondom. Menim, da bo tako velik odstotek uporabe kondoma zaradi tega, ker je to eno najlažje dostopnih kontracepcijskih sredstev, prav tako pa za uporabo kondoma ni potrebno vnaprejšnje načrtovanje spolnega odnosa, saj so dostopni vsepovsod.

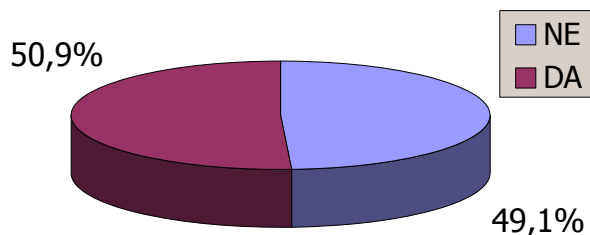
4.6.6 E8: Ali si pri prvem spolnem odnosu uporabil/-a kakšno kontracepcijsko sredstvo. Če ja, katero?

Na vprašanje o kontracepcijskem sredstvu pri prvem spolnem odnosu je odgovarjalo 897 anketirancev. 49.1% oz. 440 anketirancev je odgovorilo, da pri prvem spolnem odnosu niso uporabili kontracepcijskega sredstva, medtem ko pa je 50.9% oz. 457 anketirancev odgovorilo, da so kontracepcijsko sredstvo uporabili.

⁴ Čeprav sta v vprašalniku metoda kontracepcije s koledarjem menstruacijskega ciklusa in metoda kontracepcije s temperaturo ali testom sline obravnavana kot dva različna možna odgovora, sem ugotovila, da sta v Data Editorju združena v eno spremenljivko, in sicer e_22_2_8.

uporaba kontracepcijskega sredstva
pri prvem spolnem odnosu

GRAF 4.6.6.1: UPORABA KONTRACEPCIJSKEGA SREDSTVA PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na uporabo kontracepcijskega sredstva pri prvem spolnem odnosu, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so odgovorili, da so pri prvem spolnem odnosu uporabili kontracepcijsko sredstvo. Anketiranci so odgovarjali tako zase kot za svojega partnerja.

Kontracepcijsko sredstvo ob prvem spolnem odnosu	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSKO		
KONTRACEPCIJSKE TABLETE	12.1%	11.7%	11.9%	*
KONDOM	75.0%	65.8%	70.7%	
KONTRACEPCIJSKA PENA, ŽELE ALI KREMA ⁵	1.0%	0.5%	0.8%	*
GOBA, IZPIRANJE NOŽNICE ⁶	-	-	-	
DIAFRAGMA	0.5%	0.0%	0.3%	*
SPIRALA ⁷	-	-	-	
KOLEDAR MENSTRUACIJSKEGA CIKLUSA, TEMPERATURA ALI TEST SLINE ⁸	1.0%	3.1%	2.0%	*
COITUS INTERRUPTUS/PREKINITEV OBČEVANJA	2.4%	8.6%	5.4%	
DRUGO	1.9%	2.1%	2.0%	*

TABELA 4.6.6.2: POVEZANOST MED IZBIRO KONTRACEPCIJSKEGA SREDSTVA PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM

* $p \leq 0,05$

⁵ Čeprav sta v vprašalniku metoda kontracepcije s kontracepcijsko peno in metoda kontracepcije z želejem ali kremo obravnavana kot dva različna možna odgovora, sem ugotovila, da sta v Data Editorju združena v eno spremenljivko, in sicer e8_2_3.

⁶ Pri spremenljivki e8_2_5 ni vnesen noben odgovor – verjetno napaka pri vnosu podatkov.

⁷ Pri spremenljivki e8_2_7 ni vnesen noben odgovor – verjetno napaka pri vnosu podatkov.

⁸ Čeprav sta v vprašalniku metoda kontracepcije s koledarjem menstruacijskega ciklusa in metoda kontracepcije s temperaturo ali testom sline obravnavana kot dva različna možna odgovora, sem ugotovila, da sta v Data Editorju združena v eno spremenljivko, in sicer e8_2_8.

Najpogostejše uporabljeno kontracepcijsko sredstvo pri prvem spolnem odnosu je bil kondom. Ugotovimo lahko, da je uporaba kontracepcijskega sredstva pri zadnjem spolnem odnosu odvisna od spola. Veliko več moških kot žensk se je odločilo za uporabo kondoma pri prvem spolnem odnosu, medtem ko je metodo prekinitve občevanja pri prvem spolnem odnosu uporabilo več žensk kot moških.

4.6.7 Razlike med uporabo kontracepcijskega sredstva pri prvem bodočem spolnem odnosu in pri prvem spolnem odnosu

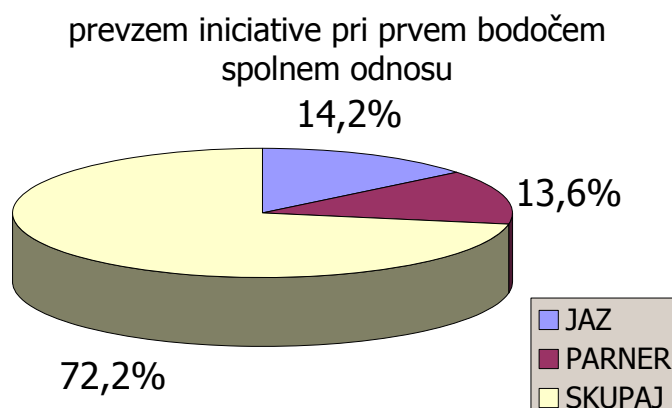
Glede na pričakovanja iz prve podhipoteze tretje hipoteze obstajajo velike razlike med izbiro kontracepcijskih sredstev glede na spol anketirancev. In sicer se največje razlike kažejo pri uporabi kondoma, kontracepcijskih tablet ter metode koledarja menstruacijskega ciklusa, temperature ali testa slin, kjer je pri prvem spolnem odnosu manj anketirancev uporabilo te metode kontracepcije glede na pričakovano uporabo pri prvem bodočem spolnem odnosu. Ogromne razlike so pri ženskah, in sicer pri uporabi kontracepcijskih tablet, ki so bile uporabljene pri prvem spolnem odnosu v veliko manjši meri od pričakovane uporabe. Tako moški kot ženske so pri dejanskem prvem spolnem odnosu uporabljali kondom v manjšem odstotku (ženske še nekoliko manj kot moški). Velika razhajanja pa so tudi pri uporabi metode koledarja menstruacijskega ciklusa, temperature ali testa slin, kjer je 29.8% žensk pričakovalo, da bo to metodo uporabilo, dejansko pa so jo uporabile v skoraj zanemarljivem številu. Pri moških je podobno, le da je manjša razlika med pričakovano in dejansko uporabo prej omenjenih metod kontracepcije.

Izbira in uporaba kontracepcijskega sredstva se glede na spol razlikujeta glede na pričakovanja o prvem bodočem spolnem odnosu in dejanskim prvim spolnim odnosom, kar potrjuje del prve podhipoteze tretje hipoteze. Menila sem tudi, da bo uporaba različnih vrst kontracepcije pri ženskah višja, a se je izkazalo, da je bila višja le pričakovana uporaba. Izkazalo se je, da so pri prvem spolnem odnosu ženske v povprečju uporabljale kontracepcijska sredstva v manjši meri kot moški.

4.6.8 E19: Kdo misliš, da bo prevzel pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu?

Na vprašanje o pobudi pri prvem bodočem spolnem odnosu je odgovarjalo 748 anketirancev, od tega je 106 anketirancev (14.2%) odgovorilo, da bodo sami prevzeli pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu. 102 anketiranca (13.6%) sta odgovorila, da bo pobudo prevzel partner, 540 (72.2%) pa jih je menilo, da bosta pobudo prevzela skupaj.

GRAF 4.6.8.1: PREVZEM INICIATIVE PRI PRVEM BODOČEM SPOLNEM ODNOSU

Kdo bo prevzel pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu?	SPOL		SKUPAJ
	MOŠKI	ŽENSKÉ	
JAZ	27.2%	2.1%	14.2%
PARTNER	3.6%	23.0%	13.7%
SKUPAJ	69.2%	74.9%	72.2%

TABELA 4.6.8.2: POVEZANOST MED PREVZEMOM POBUDE PRI PRVEM BODOČEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM

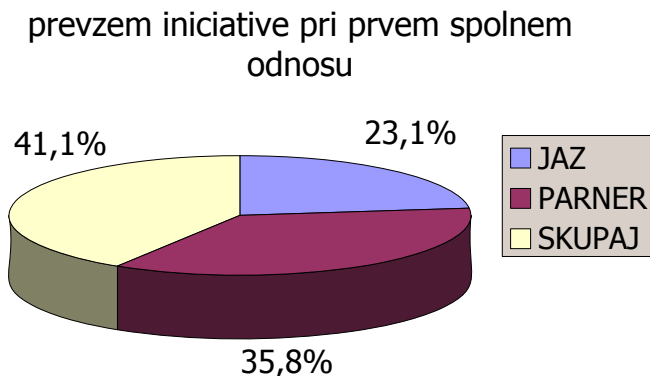
$\chi^2=135.362$; $P=0.000$, CRAMERJEV KOEFICIENT=0.426

Opazimo lahko, da večina anketirancev pričakuje, da bo pobuda za prvi spolni odnos skupna, medtem ko preostali menijo, da bo večinoma pobudo za prvi spolni odnos prevzel moški, ženska pa bo igrala bolj pasivno vlogo. Ženske, ki menijo, da pobuda ne bo skupna, večinoma pričakujejo, da bo pobudo prevzel partner, medtem ko moški, ki menijo, da pobuda ne bo skupna, prav tako pričakujejo, da bodo pobudo za prvi bodoči spolni odnos prevzeli sami. Spremenljivki, iniciativa pri prvem bodočem spolnem odnosu in spol, sta statistično značilno povezani, in sicer s srednje močno povezavo.

4.6.9 E5: Kdo je prevzel pobudo pri prvem spolnem odnosu?

Na vprašanje o pobudi pri zadnjem spolnem odnosu je odgovarjalo 897 anketirancev, od tega je 207 anketirancev (23.1%) odgovorilo, da so pri prvem spolnem odnosu pobudo prevzeli sami. 321 anketirancev (35.8%) je odgovorilo, da je pobudo prevzel partner, 369 (41.1%) anketirancev pa je odgovorilo, da je bila skupna.

GRAF 4.6.9.1: PREVZEM INICIATIVE PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU

Kdo je prevzel pobudo pri prvem spolnem odnosu?	SPOL		SKUPAJ
	MOŠKI	ŽENSKÉ	
JAZ	39.5%	5.1%	22.9%
PARTNER	16.8%	56.3%	35.9%
SKUPAJ	43.6%	38.7%	41.2%

TABELA 4.6.9.2: POVEZANOST MED PREVZEMOM POBUDE PRI PRVEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM
 $X^2=213.759$; $P=0.000$; CRAMERJEV KOEFICIENT=0.489

Opazimo lahko, da še vedno večina anketirancev meni, da je bila pobuda za zadnji odnos skupna. Spol je v veliki meri vplival na prevzem pobude pri prvem spolnem odnosu, in sicer je veliko več moških prevzelo pobudo, kot so to storile ženske. Ženske so torej pri iniciativi za prvi spolni odnos imele bolj pasivno vlogo, moški pa aktivno. Spremenljivki, prevzem iniciative pri prvem spolnem odnosu in spol, sta statistično značilno povezani, in sicer s močno povezanostjo.

4.6.10 Razlike med prevzemom pobude pri prvem bodočem spolnem odnosu in prevzemom pobude pri zadnjem spolnem odnosu

Ugotovimo lahko, da glede na spol obstajajo razlike med tistimi, ki so odgovarjali o svojem prvem bodočem spolnem odnosu, ter tistimi, ki so odgovarjali o svojem dejanskem prvem spolnem odnosu. Največje razlike se kažejo pri obeh spolih glede skupnega prevzema pobude. Pričakovanja glede skupnega prevzema pobude so bila zelo visoka (moški 69.2% in ženske 74.9%), medtem ko je odstotek skupne pobude pri obeh spolih veliko nižji, in sicer pri ženskah še veliko bolj. Moški so glede na pričakovanja pri prvem spolnem odnosu prevzeli več pobude. Velika razlika med pričakovanji in dejanskim stanjem pri prvem spolnem odnosu pa je tudi pri partnerjevem prevzemu pobude, in sicer so tako moški kot ženske pri prvem spolnem odnosu prevzeli več pobude od pričakovanega. Pri ženskah je to odstopanje še posebej veliko.

Ugotovimo lahko, da so se pričakovanja iz druge podhipoteze tretje hipoteze potrdila, in sicer je pobuda glede na pričakovano pri moških in ženskah manj skupna in veliko bolj moška. Ženske so po predvidevanjih prevzele manjši odstotek pobude, in čeprav je ta nekoliko višji pri dejanskem prvem spolnem odnosu, pa je ta razlika majhna, tako da je lahko skoraj zanemarljiva.

4.6.11 E23: Kakšni bodo tvoji občutki pri prvem bodočem spolnem odnosu?

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na občutke pri prvem bodočem spolnem odnosu, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so se strinjali s trditvami, povezanimi z občutki ob prvem bodočem spolnem odnosu.

Občutki ob prvem bodočem spolnem odnosu	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSKE		
NE BO NIČ POSEBNEGA	20.4%	14.1%	17.1%	
V REDU BO	76.9%	72.1%	74.4%	
POČUTIL/-A SE BOM KRIVO	15.6%	13.5%	14.5%	

TO BOM STORIL/-A ZA SVOJEGA PARTNERJA	4.1%	1.2%	2.6%	
BO PRIJETNO IN ZADOVOLJUJOČE	52.1%	45.4%	48.8%	
UPAM, DA BO PARTNER/-ICA ZADOVOLJEN/-A	57.1%	29.1%	44.2%	*
NEPRIJETNO BO	5.4%	6.5%	6.0%	
SREČEN/-A BOM	57.5%	65.7%	61.9%	
ŽAL MI BO	4.8%	5.4%	5.1%	
ŽELEL/-A BOM TO STORITI PONOVO	40.7%	28.4%	34.5%	*
ODBOJNO MI BO	0.7%	1.2%	1.0%	
ZASKRBLJEN/-A BOM, DA BO NERODNO	46.9%	51.2%	49.1%	
PARTNER SE BI BO PO TEM GNUSIL	0.0%	1.2%	0.7%	
POČUTIL/-A SE BOM KOT POTRJEN MOŠKI/ŽENSKA	14.6%	9.5%	12.0%	
BOLELO ME BO	1.4%	37.9%	22.8%	*
TO BO DOBRA IZKUŠNJA	58.7%	61.8%	60.3%	

TABELA 4.6.11.1: POVEZANOST MED OBČUTKI OB PRVEM BODOČEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM

* $p \leq 0,05$

Mladi imajo glede prvega spolnega odnosa zelo visoka pričakovanja, ki so približno enaka tako pri fantih kot pri dekletih, in imajo do spolnosti zelo dober odnos. Odstopanja pri odgovorih med moškimi in ženskami lahko najdemo pri odgovorih, ki so povezani predvsem s fizično bolečino pri ženskah, ki je lahko navzoča ob prvem spolnem odnosu. Največji razpon se kaže pri izjavi, da bo prvi spolni odnos boleč, kjer se je strinjalo kar 37.9% žensk in samo 1.4% moških anketirancev.

4.6.12 E9: Kakšni so bili tvoji občutki ob prvem spolnem odnosu?

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na občutke pri prvem spolnem odnosu, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so se strinjali z izjavami, povezanimi z občutki ob prvem spolnem odnosu.

Občutki ob prvem spolnem odnosu	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSKE		
NI BILO NIČ POSEBNEGA	29.8%	32.1%	30.9%	*
V REDU JE BILO	74.9%	55.3%	66.4%	
POČUTIL/-A SEM SE KRIVO	10.1%	21.4%	15.7%	
TO SEM STORIL/-A ZA SVOJEGA PARTNERJA	2.4%	9.1%	5.7%	
BILO JE PRIJETNO IN ZADOVOLJUJOČE	46.4%	35.7%	41.5%	
UPAM, DA JE BILA PARTNER/-ICA ZADOVOLJEN/-A	37.6%	18.8%	29.2%	
NEPRIJETNO JE BILO	1.4%	23.0%	12.4%	

SREČEN/-A SEM BILA	40.5%	49.0%	44.6%	*
ŽAL MI JE BILO	5.6%	23.8%	14.8%	
ŽELEL/-A SEM TO STORITI PONOVO	44.1%	27.0%	36.3%	
ODBOJNO MI JE BILO	2.9%	6.6%	4.7%	*
ZASKRBLJEN/-A SEM BILA, DA JE BILO NERODNO	28.2%	36.5%	32.3%	*
PARTNER SE MI JE PO TEM GNUSIL	2.8%	4.1%	3.5%	*
POČUTIL/-A SEM SE KOT POTRJEN MOŠKI/ŽENSKA	5.3%	4.7%	5.0%	*
BOLELO ME JE	2.8%	54.4%	31.4%	
BILA JE DOBRA IZKUŠNJA	45.2%	40.8%	43.1%	*

TABELA 4.6.12.1: POVEZANOST MED OBČUTKI OB PRVEM SPOLNEM ODNOSU IN SPOLOM

* $P \leq 0,05$

Opazimo lahko, da glede občutkov pri prvem spolnem odnosu obstajajo razlike med moškimi in ženskami. Moški imajo bolj pozitivne občutke od žensk, medtem ko je veliko več ženskam prvi spolni odnos boleč in jim je bilo neprijetno. Glede na moške se je veliko več žensk po prvem odnosu počutilo krivo in so bile zaskrbljene, da je bilo nerodno.

4.6.13 Razlike med občutki ob prvem bodočem spolnem odnosu in občutki ob prvem spolnem odnosu

Med spoloma obstajajo razlike med tem, kakšne občutke so anketiranci pričakovali ob prvem bodočem spolnem odnosu, in občutki pri prvem spolnem odnosu. Nasploh so se pričakovani pozitivni občutki žensk glede prvega bodočega spolnega odnosa zmanjšali pri prvem spolnem odnosu, povečal pa se je odstotek negativnih občutkov. Najbolj očitne razlike so pri tem, da so ženske v veliko manjši meri pričakovale, da prvi spolni odnos ne bo nič posebnega, glede na tiste, ki so prvi spolni odnos že imele. Veliko manj jih je tudi menilo, da je bilo v redu, da bodo srečne ter da je bilo prijetno in zadovoljujoče. Veliko bolj kot pričakovano pa so se pojavljali občutki zaskrbljenosti, neprijetnosti in bolečine. Moški so sicer ob dejanskem spolnem odnosu imeli tudi manj pozitivne občutke kot ženske, a razlike niso toliko očitne, razen pri tem, da so bili po prvem spolnem odnosu manj srečni od pričakovanega. Manj pa so tudi bili zaskrbljeni, da bo partnerica zadovoljna in da je bilo nerodno.

Moja četrta podhipoteza tretje hipoteze se je potrdila, in sicer imajo predvsem ženske pri prvem spolnem odnosu manj pozitivne občutke od pričakovanih. Razlog za to je verjetno strah pred neznanim in predvsem strah pred bolečino.

4.6.14 E21: Več razlogov je, zakaj dekle prvič spi s fantom. Kako si predstavljaš, da bo pri tebi?

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na razloge za prvi bodoči spolni odnos, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so se strinjali s trditvami, ki se nanašajo na razloge za prvi bodoči spolni odnos. Pri vseh naslednjih tabelah, ki se nanašajo na razloge za prvi bodoči spolni odnos, sem izpustila odgovor »Ker si bo partner to zelo želel«, saj ni nobenega anketiranca, ki se za ta odgovor ne bi odločil, torej je verjetno prišlo do napake pri vnosu podatkov.

Razlogi za prvi bodoči spolni odnos	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSKÉ		
ZELO SI BOM ŽELEL/-A	38.2%	26.2%	32.2%	*
SICER ME BO PARTNER/-ICA ZAPUSTIL/-A	4.1%	1.2%	2.6%	
RADOVEDEN/-NA BOM	37.2%	41.1%	39.3%	
LJUBIL/-A JO/GA BOM	81.3%	93.1%	87.6%	*
BOM PAČ V TEH LETIH	34.2%	17.8%	26.1%	*
TUDI MOJI/-E PRIJATELJI/-CE SO TO NAREDILI/-E	14.5%	5.4%	9.7%	*
TAKO BO PAČ NANESLO	30.6%	18.2%	24.5%	*
BOM POD VPLIVOM DROG ALI ALKOHOLA	6.0%	0.6%	3.2%	*
PARTNER ME BO PRISILIL	5.5%	0.0%	2.6%	*
KONČNO BOM HOTELA POSTATI PRAVA ŽENSKA/MOŠKI	13.1%	12.4%	12.7%	
HOTELA BOM IMETI PRVIČ ZA SABO	28.5%	24.2%	26.3%	

TABELA 4.6.14.1: POVEZANOST MED RAZLOGI ZA PRVI BODOČI SPOLNI ODNOS IN SPOLOM

* $p \leq 0,05$

Iz navedenega lahko sklepamo, da spol igra pomembno vlogo pri razlogih za prvi spolni odnos. Anketirankam je bolj pomembna čustvena plast prvega spolnega odnosa in radovednost, medtem ko moški to jemljejo bolj sproščeno in manj z čustvene plati.

4.6.15 E7: Več razlogov je, zakaj dekle spi s fantom. Kako je bilo pri tebi pri prvem spolnem odnosu?

V naslednjih tabelah, ki se nanašajo na razloge za prvi odnos, so zajeti samo tisti anketiranci, ki so se strinjali s trditvami, ki se nanašajo na prvi spolni odnos. Pri naslednji tabeli, ki se nanaša na razloge za prvi spolni odnos, sem izpustila odgovor »Ker si je partner to zelo želel«, saj ni nobenega anketiranca, ki se za ta odgovor ne bi odločil, torej je verjetno prišlo do napake pri vnosu podatkov.

Razlogi za zadnji spolni odnos	SPOL		SKUPAJ	
	MOŠKI	ŽENSKÉ		
ZELO SEM SI ŽELEL/-A	34.5%	14.0%	25.5%	*
SICER BI ME PARTNER/-ICA ZAPUSTIL/-A	2.9%	3.2%	3.0%	
RADOVEDEN/-NA SEM BIL/-A	43.9%	55.8%	49.9%	*
LJUBIL/-A SEM JO/GA	60.2%	79.1%	70.0%	*
BIL/-A SEM PAČ V TEH LETIH	41.6%	20.7%	32.3%	*
TUDI MOJI/-E PRIJATELJI/-CE SO TO NAREDILI/-E	11.0%	9.1%	10.1%	
TAKO JE PAČ NANESLO	36.8%	35.2%	36.0%	
BIL/A SEM POD VPLIVOM DROG ALI ALKOHOLA	7.4%	10.4%	8.9%	
PARTNER ME JE PRISILIL	2.9%	7.3%	5.0%	*
KONČNO SEM HOTELA POSTATI PRAVA ŽENSKA/MOŠKI	9.8%	5.2%	7.6%	
HOTELA SEM IMETI TO ZA SABO	32.2%	22.3%	27.7%	*

TABELA 4.6.15.1: POVEZANOST MED RAZLOGI ZA PRVI SPOLNI ODNOS IN SPOLOM

* $p \leq 0,05$

Razlogi za prvi spolni odnos se razlikujejo glede na spol anketiranca. Medtem ko so moški to storili bolj zato, ker so si tega želeli, ker so bili pač v teh letih in ker so hoteli imeti to za sabo, pa so ženske imele spolni odnos iz drugih razlogov. Bolj zaradi tega, ker so partnerja ljubile ali pa so bile pod vplivom drog ali alkohola.

4.6.16 Primerjava med razlogi za prvi bodoči spolni odnos in prvi spolni odnos

Ugotovimo lahko, da obstajajo razlike med razlogi, za katere mladi pričakujejo, da bodo privedli do prvega bodočega odnosa, ter dejanskimi razlogi za prvi spolni odnos. Največje razlike se pojavljajo pri ženskah, in sicer pri razlogu, da so si to zelo želele, kjer je

dejanski odstotek manjši od pričakovanega. Tako pri moških kot pri ženskah je veliko večji odstotek tistih, ki so to storili iz radovednosti, kot pa pričakovani odstotek. Zmanjšal pa se je delež moških in žensk glede na pričakovanja, ki so to storili iz ljubezni do partnerja, kot tudi delež tistih, ki so to storili, ker so bili pač v teh letih. Veliko več anketirank je glede na pričakovanja glede prvega spolnega odnosa imelo spolne odnose, ker je tako pač nanoslo. Pri moških pa je nekoliko več tistih, ki so prvi odnos imeli, ker so hoteli to imeti za sabo, od pričakovanega.

S temi ugotovitvami sem potrdila četrto podhipotezo tretje hipoteze, in sicer se pričakovani razlogi razlikujejo od razlogov ob prvem spolnem odnosu. Pričakovane razloge, ki se nanašajo na ljubezen do partnerja, zamenjajo bolj drugi razlogi, ki nakazujejo, da so razlogi za dejanski prvi spolni odnos bolj povezani s pojavom sotočne ljubezni, čeprav ima romantična ljubezen še vedno velik vpliv.

5 Zaključek

V svoji diplomski nalogi sem se ukvarjala s spolnostjo slovenskih srednješolcev. Po proučevanju raziskav o spolnosti srednješolcev iz drugih držav zahodnega sveta sem predvidevala, da bodo rezultati pri slovenskih srednješolcih podobni.

Prva hipoteza, ki sem jo postavila, je bila ta, da na odločitev za prvi spolni odnos vpliva spol. Medtem ko so podatki iz drugih raziskav to dejstvo podpirali, pa sem pri analizi podatkov iz raziskave Mladi in AIDS ugotovila, da spol ne igra bistvene vloge pri deležu moških in žensk, ki so že imeli spolne odnose.

Potrdila so se tudi pričakovanja iz druge hipoteze, da so moški anketiranci imeli več spolnih partnerjev kot anketiranke, skupno število spolnih odnosov pa je bilo pri moških manjše. Ena od možnosti, da pojasnimo to dejstvo, je, da se razlike med spoloma dogajajo zaradi tega, ker ženske ne odgovarjajo odkrito na vprašanja oziroma dajejo odgovore, za katere menijo, da so od njih pričakovani. Ženske so občutljive na družbena pričakovanja glede spolnih odnosov (še posebej v srednješolskih letih), zato so lahko manj odkrite, ko odgovarjajo na vprašanja o svojem spolnem vedenju. Seveda pa obstaja tudi druga razlaga, in sicer je možno tudi, da so ženske usmerjene bolj proti emocionalni plati partnerskega odnosa in so zaradi tega manj usmerjene v spolnost v partnerskem odnosu kot večina moških.

Spolno aktivne anketiranke so imele v povprečju večje število spolnih odnosov kot anketiranci. Tega ne moremo pojasniti z dejstvom, da so spolni odnosi na začetku partnerske zveze bolj pogosti in se njihova frekvenca s časom zmanjšuje, saj so slovenske srednješolke v povprečju imele manj spolnih partnerjev kot srednješolci. Mogoča razlaga tega bi bila, da so moški bolj usmerjeni k rekreaciji, ženske pa k relacijam s partnerji, saj je na njih vplival pojav romantične ljubezni. Sotočna ljubezen, za katero je značilno, da ima lahko partner več izpolnjujočih odnosov, je mogoče bolj vplivala na moške anketirance kot pa na anketiranke, ki so bolj pod vplivom romantike.

Glede na predpostavke pa se mi je zdela bistvena primerjava pričakovanj anketirancev glede prvega spolnega odnosa ter dejanskega stanja pri spolno aktivnih anketirancih, ki so odgovarjali za svoj prvi dejanski spolni odnos.

Opazila sem visoka pričakovanja glede uporabe kontracepcije, tako na strani fantov kot deklet. Mladi se zavedajo, da se morajo pri prvem spolnem odnosu (kot tudi pri vseh nadaljnjih) zaščititi ne samo pred nezaželeno nosečnostjo, ampak tudi pred spolno prenosljivimi boleznimi. Glede na odgovore, ki so jih mladi posredovali v raziskavi Mladi in ADIS (Bernik in drugi 1996), je razvidno, da nekateri načrtujejo uporabiti kar nekaj kontracepcijskih sredstev pri prvem bodočem spolnem odnosu (najpogosteje sta to kondom in kontracepcijske tablete). To nakazuje ozaveščenost mladih glede problemov. Žal pa so podatki o dejanski uporabi kontracepcijskih sredstev pri prvem spolnem odnosu vse prej kot obetajoči.

Kar 11.5% mladih naj se ne bi odločilo za uporabo kontracepcijskega sredstva ob prvem bodočem spolnem odnosu zaradi najrazličnejših razlogov. Ta številka bi bila zanemarljiva, če bi resnično držala. Žal je kasneje slika drugačna, saj pri prvem spolnem donosu dejansko uporabi kontracepcijsko sredstvo približno polovica mladih. Čeprav v Sloveniji stopnja mladoletniških nosečnosti še ni preveč visoka glede na svetovno povprečje, pa je potrebno mlade ozaveščati, da so nekatere vrste kontracepcije tudi dobra oblika zaščite pred spolno prenosljivimi boleznimi. Predvidevam, da pride do takšnega padca uporabe kontracepcijskih sredstev glede na pričakovanja zaradi tega, ker je prvi spolni odnos pri adolescentih pogosto nenačrtovan in se »kar zgodi«, kar je očitno tudi pri razlogih za prvi spolni odnos.

Kar se tiče splošnih občutkov pri prvem spolnem donosu, pa sem ugotovila, da so anketiranci na splošno pričakovali zelo pozitivne občutke, prav tako so jih imeli tudi po prvem spolnem odnosu. Seveda pa so pozitivni občutki veliko bolj intenzivni pri tistih, ki spolnega odnosa še niso imeli. Pri tistih, ki so odgovarjali za prvi dejanski spolni odnos,

pa je stopnja pozitivnih občutkov nekoliko nižja. Glede pričakovanih občutkov je skoraj polovica anketirancev (obeh spolov) izrazila skrb, da jim bo nerodno, in pri tem je tudi največja razlika glede na tiste, ki so odgovarjali za zadnji spolni odnos, kjer je takšna skrb izražena minimalno. Seveda pa takšni rezultati niso presenetljivi, saj je normalno, da se adolescenti pri prvem spolnem odnosu podajajo v neznan teritorij, ki lahko s seboj prinese občutke bolečine in neprijetnosti.

Vidimo lahko, da se odgovori moških in žensk glede pobude pri spolnem odnosu razlikujejo. Ugotovila sem, da zelo malo žensk pričakuje, da bodo pobudo pri prvem bodočem spolnem odnosu prevzele same, medtem ko je pri prvem spolnem odnosu to storil nekoliko večji odstotek anketirank, a je razlika skoraj zanemarljiva. Čeprav jih tako pri bodočem prvem bodočem kot pri prvem spolnem odnosu največ meni, da bo pobuda skupna, pa obstajajo tako pri moških kot pri ženskah razlike v tem, v kakšnem odstotku je bila pobuda skupna. Pri dejanskem prvem spolnem odnosu je pri obeh spolih odstotek tistih, ki so odgovorili, da je bila pobuda skupna, znatno nižji. To je verjetno posledica tega, da je od žensk pričakovano določeno vedenje, kar je še posebej razvidno pri spolnosti. To izvira iz pojava romantične ljubezni, kjer so ženske v podrejenem položaju. Čeprav naj bi s pojavom sotočne ljubezni ženske začele tudi v spolnosti prevzemati več pobude, pa pri slovenskih srednješolcih za zdaj še ni tako. Eden od možnih razlogov za tako nizek odstotek prevzema pobude pri ženskah je verjetno tudi občutek strahu pred prvim spolnim odnosom.

Glede pričakovanih in dejanskih razlogov za prvi spolni odnos pa obstaja ključna razlika med ženskimi in moškimi. Ženske so kot najbolj pomemben razlog za prvi bodoči spolni odnos navajale ljubezen (93.1%) ter v manjši meri radovednost (41.1%). Moški so prav tako pričakovali, da bosta razloga ljubezen in radovednost, čeprav v veliko manjši meri kot ženske. Pomembni pa so jim bili tudi drugi razlogi, kot so, da bo tako pač naneslo ter da bodo pač v teh letih. Če s tem primerjamo podatke o občutkih pri zadnjem spolnem odnosu, je slika podobna, čeprav se stopnja intenzivnosti za te razloge zmanjša, pri obeh spolih pa se povečajo stopnje razlogov, da bo tako pač naneslo in da so bili radovedni,

najbolj očitno pri ženskah. Te razlike lahko pojasnimo z dejstvom, da imajo ne glede na pričakovanja moški spolne odnose bolj zaradi rekreacije, ženske pa zaradi relacije s partnerjem, saj so pod vplivom idealov romantične ljubezni.

Sklenemo lahko, da imajo mladi danes glede prvega bodočega spolnega odnosa in nasploh vstopa v aktivno spolno življenje nekakšen »načrt«, katerega cilji so postavljeni zelo visoko, tako pri moških kot pri ženskah.

6 Literatura

- Bernik, I., Godina, V., Hlebec, V.(1996): »Raziskava mladi in AIDS«, Raziskovalni inštitut, FDV, Univerza v Ljubljani
- Brajša, P. (1983): »Človek, spolnost, zakon«, Delavska enotnost – Ljubljana
- Featherstone M. – urednik (1999): »Love and eroticism«, Sage Publications: London, Thousand Oaks, New Delhi
- Ferligoj, A. (1995): »Osnove statistike na prosojnicah«, Zenel Batagelj, Ljubljana
- Freud, S. (1995): »Tri razprave o teoriji seksualnosti«, Studia Humanitaris, ŠKUC, Filozofska fakulteta
- Giddens, A. (2000): »Preobrazba intimnosti«, Založba *Cf, Ljubljana
- Giddens, A. (1997): »Sociology – third edition«, Polity Press v sodelovanju z Blackwell Publishers Ltd.
- Grom, M. (1997): »Seksualna stališča ljubljanskih srednješolcev«, Diplomaska naloga, FDV
- Gauntlett, D. (2002): »Media, Gender and Identity: An Introduction«, Routledge, London and New York
- Haavio-Mannila, E. (2002): »Sexual Lifestyles in the Twentieth Century«, Palgrave
- Haralambos, M. (1999): Sociologija, teme in pogledi«, HarperCollins Publishers in DZS
- Hatfield, E., & Rapson, R. L. (1993): »Historical and cross-cultural perspectives on passionate love and sexual desire«, Annual Review of Sex Research, 4, str. 67-98.
- Kammeyer, K. et al (1997): »Sociology, Experiencing Changing Societies – Economy version 7th Edition«, Allyn and Bacon, Boston
- Košiček, M. (1991): »Mit in seks«, Prosvjeta, Zagreb
- Laumann, E. O. et al (1994): »The Social Organisation of Sexuality«, The University of Chicago Press, Chicago
- Lewinson, R. (1961): »Zgodovina seksualnosti«, Cankarjeva Založba, Ljubljana
- Lindholm, C. (1999): »Love and Structure«, Fetherstone

- Makarovič, J. (1983): »Mladi iz preteklosti v prihodnost«, DUU Univerzum, Ljubljana
- Primorac, I. (2002): »Etika in seks«, Krt, Ljubljana
- Reich, W. (1985): »Spolna revolucija«, INTRO Naprijed
- Rot. N, (1973): »Obča psihologija«, Mladinska knjiga
- Schmidt, G. (1998): Sexuality in late modernity«: Annual Review of Sex Research
- Tordjman, dr. G., et al (1979): »Spolna vzgoja od fiziologije do psihologije«, Založba obzorja Maribor
- Vonta, T. (1998): » Vpliv cerkve na stališča o spolnosti in spolno vedenje ljubljanskih srednješolcev«, Diplomaska naloga, FDV
- Vovk, M. (2001): »Spolno odraščanje«, Diplomaska naloga, FDV
- Walker, R. (1997); »Spolnost in medčloveški odnosi«, DZS
- Weeks, J. (2003): »Sexuality, 2nd edition«, Routledge, London
- Žmuc-Tomori, M. (1983), »Pot k odraslosti«, Cankarjeva založba, Ljubljana
- The Kaiser Family Foundation, dostopno na <http://www.ftt.org> (05. avgust 2005)
- The Alan Guttmacher Institute, dostopno na <http://www.agi-usa.org> (05. avgust 2005)
- Centers for Disease Control and Prevention, dostopno na <http://www.cdc.gov> (06. avgust 2005)
- SIECUS Publications, dostopno na <http://www.siecus.org> (06. avgust 2005)
- Parenting Teens, dostopno na <http://parentingteens.about.com> (13. januar 2006)
- TeenPregnancy.org, dostopno na <http://www.teenpregnancy.org> (14. avgust 2005)
- National Center for Health Statistics, dostopno na <http://www.cdc.gov/nchs/> (23. september 2005)

PRILOGE

```

FREQUENCIES
  VARIABLES=a1 a2 a4 a20
  /PIECHART PERCENT
  /ORDER= ANALYSIS .

FREQUENCIES
  VARIABLES=e1
  /ORDER= ANALYSIS .

CROSSTABS
  /TABLES=e1 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

FREQUENCIES
  VARIABLES=e1x
  /STATISTICS=MEAN
  /BARCHART PERCENT
  /ORDER= ANALYSIS .

CROSSTABS
  /TABLES=e1xy BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

FREQUENCIES
  VARIABLES=f13
  /STATISTICS=MEAN
  /BARCHART PERCENT
  /ORDER= ANALYSIS .

RECODE
  f13
  (1=1) (2=2) (3=3) (4=4) (5=5) (6 thru 10=6) (11 thru 23=7) INTO
  f13x .
VARIABLE LABELS f13x 'število partnerjev'.
EXECUTE .

CROSSTABS
  /TABLES=f13x BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

FREQUENCIES
  VARIABLES=f14
  /STATISTICS=MEAN
  /BARCHART PERCENT
  /ORDER= ANALYSIS .

CROSSTABS
  /TABLES=f14 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

```



```

FRECUENCIAS
  VARIABLES=e22 e22_2_1 e22_2_2 e22_2_3 e22_2_5 e22_2_6 e22_2_7 e22_2_8
  e22_2_10 e22_2_11
  /ORDER= ANALYSIS .

CROSSTABS
  /TABLES=e22 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_1 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_2 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_3 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_5 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_6 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_7 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_8 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_10 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .

```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e22_2_11 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
FREQUENCIES
  VARIABLES=e8 e8_2_1 e8_2_2 e8_2_3 e8_2_5 e8_2_6 e8_2_7 e8_2_8 e8_2_10 e8_2_11
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_1 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_2 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_3 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_5 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_6 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_7 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_8 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_10 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e8_2_11 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
FREQUENCIES
  VARIABLES=e19
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e19 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
FREQUENCIES
  VARIABLES=e5
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e5 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
FREQUENCIES
  VARIABLES=e23_1 e23_2 e23_3 e23_4 e23_5 e23_6 e23_7 e23_8 e23_9 e23_10
  e23_11 e23_12 e23_13 e23_14 e23_15 e23_16
  /ORDER= ANALYSIS .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e23_1 e23_2 e23_3 e23_4 e23_5 e23_6 e23_7 e23_8 e23_9 e23_10 e23_11
  e23_12 e23_13 e23_14 e23_15 e23_16 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e9_1 e9_2 e9_3 e9_4 e9_5 e9_6 e9_7 e9_8 e9_9 e9_10 e9_11
  e9_12 e9_13 e9_14 e9_15 e9_16 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
  /TABLES=e21_1 e21_2 e21_3 e21_4 e21_5 e21_6 e21_7 e21_8 e21_9 e21_10 e21_11
  e21_12 BY a1
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ CC PHI
  /CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

```
CROSSTABS
```

```
/TABLES=e7_1 e7_2 e7_3 e7_4 e7_5 e7_6 e7_7 e7_8 e7_9 e7_10 e7_11  
e7_12 BY a1  
/FORMAT= AVALUE TABLES  
/STATISTIC=CHISQ CC PHI  
/CELLS= COUNT COLUMN ASRESID .
```

Tabele z rezultati v SPSS Outputu so bile zaradi znatnega obsega v dogovoru z mentorico izpuščene iz prilog te diplome in so dosegljive na zgoščenci.